Усім — про все

СВІТ -інфо

http://svit11.wordpress.com

НАЙЦІКАВІША ГАЗЕТА ДЛЯ КОЖНОГО З ВАС

Чернігівщина. Україна. Світ

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ГАЗЕТА | Виходить з лютого 2012 року | №264 4 квітня 2024 року | Ціна 10 гривень

Україна бореться за волю

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує понад два роки.

20 березня

Фальсифікації на «виборах» Путіна були небаченого раніше масштабу. Російське видання Meduza спробувало підрахувати явку виборців на «голосуванні» за президента в Росії та дійшло висновку, що це найбільш сфальсифіковані вибори в історії крани. Кремлівський лідер Володимир Путін, який балотувався як самовисуванець, отримав начебто 87,28% голосів при явці 77,44%. Це можна пояснити в першу чергу тим, що в скриньки для голосування вкидають бюлетені за кандидатів, або ж приписують певну кількість бюлетенів до протоколів. Також до причин такої картини журналісти відносять переписування голосів від одного кандидата іншому.

Після фальсифікованих «виборів» у Росії Путін втратив легітимність як президент цієї держави, тож інтернет-газета «Українська правда» більше не вживає термін «президент» щодо цієї особи та нагадує, що після його інавгурації нелегітимним стане також уряд РФ.

Атака безпілотниками на російський Енгельс Саратовської області РФ під ранок 20 березня була спецоперацією Головного управління розвідки Міноборони України. В Енгельсі розташована авіабаза повітряно-космічних сил РФ «Енгельс-2». Зранку стало відомо про пожежу. про щонайменше 4 вибухи.

На прикордонні Чернігівської області протягом кількох місяців будують оборонні рубежі та створюють систему інженерних загороджень на випадок наступу окупантів. Повідомляє Оперативне командування «Північ». Військові працюють спільно з цивільними будівельками та інженерами. Ситуація на північному кордоні – стабільна. Обстановка залишається контрольованою. Активніше про фортифікації почали говорити в кінці 2023 року, а в березні 2024 року президент заявив, що Україна будує 2000 кілометрів фортифікацій у три смуги.

21 березня

Верховна Рада ухвалила в другому читанні законопроєкт, який посилює соціальний захист військовослужбовців та поліцейських. Передбачається можливість для військовослужбовців перебувати на лікуванні до 12 місяців, зокрема за кордоном, та без потреби через 4 місяці проходити ВКЛ. Військовослужбовці ЗСУ мають право отримати одноразову відпустку при народженні дитини зі збереженням грошового забезпечення в повному розмірі. У законопроєкті також визначили, що «розмір одноразової грошової допомоги, що виплачується у разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби, не може становити менше ніж 15 000 000 гривень».

Саміт глав держав та урядів ЄС домовився, що Євросоюз продовжить роботу над планом використання прибутків від заморожених активів російського центробанку, у тому числі для озброєння України. Оприлюднено план перенаправлення відсотків, зароблених на заморожених російських активах, до України. 90% коштів повинні піти до фонду, який використовують для покриття вартості зброї для України. Планується отримання близько трьох мільярдів євро у 2024 році та аналогічних сум у наступні роки.

22 березня

Російські окупанти вдарили по гідроспорудах та дамбі ДніпроГЕС у Запорізькій області. Дослівно Укргідроенерго: «На жаль, влучання є і по найбільшій ГЕС України – ДніпроГЕС у Запоріжжі. Нелюди не заспокоїлись, зруйнувавши Каховську ГЕС, і тепер намагаються створити нову екологічну катастрофу, цинічно вдаривши по гідроспорудах ДніпроГЕС та греблі». По Дніпровській ГЕС було два прямі ракетні влучання,

Терористичний акт в Підмосков'ї. Увечері у підмосковному Красногорську в концертному залі «Крокус Сіті Холі» сталася стрілянина під час концерту гурту «Пікнік». Дах над залом для глядачів обвалився. Під час розбору завалів кількість загиблих збільшилася до 137 осіб. Терористичне угруповання «Ісламська держава» взяло на себе відповідальність за напад.

23 березня

Уночі стало відомо про вибухи і пожежу на Куйбишевському нафтопереробному заводі поруч із містом Новокуйбишевськ у російській Самарській області. Завод був атакований безпілотником.

Увечері з'явилися повідомлення про прильоти крилатих ракет у головний центр зв'язку Чорноморського флоту Росії в окупованому Севастополі. Також українські сили оборони уразили великі десантні кораблі «Ямал» і «Азов» (***на фото***) та кілька об'єктів інфраструктури Чорноморського флоту РФ в окупованому Севастополі. «Ямал» має довжину 112,5 метра, екіпаж становить 98 осіб. «Азов» має довжину 112 метрів і 87 осіб екіпажу. Пошкодження корабля «Ямал» носять критичний характер.

24 березня

Протягом тижня Росія застосувала проти України близько 190 ракет, 140 «Шахедів» і 700 керованих авіабомб, повідомив президент Володимир Зеленський:

25 березня

У ніч на понеділок в Росії сталася пожежа на трансформаторній підстанції Новочеркаської Державної районної електростанції. Два енергоблоки ДРЕС тимчасово виведені з експлуатації. Велика електростанція на півдні Росії атакована дронами, їх було не менше десяти.

25 березня

Президент Володимир Зеленський відкинув звинувачення очільника Росії Володимира Путіна у причетності України до теракту в Підмосков'ї. «Всі в нього терористи, окрім нього самого, хоча терором уже два десятиліття живиться саме він».

Міністерство оборони: За час великої війни ППО збила понад 2000 крилатих і балістичних ракет РФ. Це результат титанічної роботи українських протиповітряних захисників. Тисячі життів врятували сучасні системи протиповітряної оборони, надані нашими партнерами». Водночас Міноборони підкреслює: Україна все ще потребує більше систем протиповітряної оборони, щоб захистити своїх громадян від російського терору.

26 березня

ВМС вразили «Нептуном» викрадений росіянами корабель «Костянтин Ольшанський» Українські війська завдали удару ракетою по великому десантному кораблю, який росіяни захопили у 2014 році. Український десантний корабель 9 років стояв у бухті Севастополя. Його розбирали на запчастини, просто грабували. А на десятий рік окупанти зрозуміли, що закінчуються у них десантні кораблі цього проєкту, і вирішили його відновити. Цей корабель мав використовуватися проти України. Тому було ухвалено рішення на його ураження.

До держбюджету України надійшов третій транш фінансової підтримки від Міжнародного валютного фонду, у розмірі 880 мільйонів доларів. Кошти допоможуть покрити пріоритетні бюджетні видатки та підтримувати макрофінансову стабільність.

27 березня

Нобелівські лауреати закликали не визнавати Путіна президентом й збільшити допомогу Україні. 39 нобелівських лауреатів написали відкритого листа, в якій закликали світову спільноту посилити підтримку Україні в боротьбі з Росією, підтримати російську демократичну опозицію та не визнавати Путіна президентом РФ. Серед тих, хто підписав звернення, – українська правозахисниця Олександра Матвійчук та білоруська письменниця Світлана Алексієвич.

Внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ в Україні загинули 537 дітей, загальна кількість постраждалих перевищила 1 806 дітей. Про це повідомила Генпрокуратура. України. І ці цифри не повні. Триває робота з їх встановлення в місцях ведення бойових дій, на тимчасово окупованих та звільнених територіях.

Триває передплата на нашу газету на 2024 рік

Усі поштові відділення й листоноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» — 86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — 20 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Так починалася війна

Як ФСБ підривала довіру до Євромайдану і готувала вторгнення російської армії

У ніч на 1 лютого 2024 року бійці ГУР Міністерства оборони знищили чергове судно Чорноморського флоту РФ.

Епічне відео атаки безпілотниками Magura на ракетний катер «Івановец» не тільки стало доказом спроможності «країни без флоту» боротися з Росією в Чорному морі, а й справило надихаючий ефект на всіх українців.

Проте небагато людей в Україні знають, що знищення «Івановця» мало не тільки мотивуючий, а ще й символічний характер. За даними «Української правди», десять років тому, 23 лютого 2014 року, саме цей катер вивозив Віктора Януковича, коли той тікав із України в Росію.

За п'ять днів оголошений у розшік експрезидент України випливе на сумнозвісній прес-конференції в Ростові. А вже наступного дня напише Путіну листа, в якому фактично попросить про вторгнення армії РФ в Україну.

Саме цим аркушем паперу очільник Кремля роками розмахуватиме перед світом, аргументуючи введення російських військ до сусідньої країни, яке призведе до захоплення Криму, розпалювання агресії на Донбасі та зрештою до повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року.

Російські пропагандисти намагаються переписати історію Євромайдану. Зокрема, нещодавно випустили черговий серіал «Переведи її через Майдан». У ньому стверджується, що Росія відмовляла Януковича застосовувати силу, а події в Києві вкотре назвали держпереворотом.

Ми достеменно не знаємо, чи усвідомлював Янукович, що виступить у ролі спускового гачка для реалізації плану вторгнення. Але вирішили відслідкувати, як росіяни створювали видимість «громадянської війни в Україні», яку роль відвели самому Януковичу та яким чином намагалися впливати на події під час Євромайдану.

«Українська правда» поговорила з кількома десятками учасників подій і слідчими та проаналізувала, яким чином російські спецслужби допомагали тодішній українській владі приборкати протест, як не давали знизити градус протистояння та як використовували події на Євромайдані, щоб реалізувати свій план вторгнення в Україну.

Україна бореться за волю

1

31 березня

Зеленський у Бучі: Щоб починати такі агресії, Росія зробила ненависть своєю ідеологією. Президент Володимир Зеленський у другу річницю звільнення Київщини від російських окупантів ушанував пам'ять українців, убитих під час окупації Бучанської громади. Президент зазначив: «У цієї війни – глобальне значення… І вбиті окупантами наші люди, чиї тіла лежали на вулицях Бучі, були свідченнями, що нікому у світі не можна залишатись осторонь цієї битви. Бо саме тут, в Україні, захищаючи наших людей, наше життя, нашу державу, людяність перемагає. Щоб розпочинати такі агресії проти інших, Росія спочатку знищила в собі мораль та зробила насильство й ненависть своєю ідеологією».

Російська армія увійшла до Бучі 27 лютого 2022 року. За 33 дні окупації військові РФ скоїли в Бучанському районі понад 9 тисяч воєнних злочинів та вбили більш як 1400 цивільних жителів, зокрема 37 дітей. Збройні Сили України звільнили місто 31 березня.

Зеленський записав звернення з Бородянки: Україна обов'язково переможе. «Вже два роки минуло, як цими днями наші воїни, усі наші люди вигнали російських окупантів із Київщини. Бородянка, Буча, Ірпінь, Гостомель, Мощун були місцями боїв, місцями боротьби українців за свою країну, за своє життя, за свій дім, вільний від зла. Сьогодні ми вшановуємо силу кожного й кожної, хто тоді вистояв, зараз б'ється, працює та обов'язково принесе волю всій нашій землі, кожному місту, кожному селу України, які Росія хоче привласнити, але які їй доведеться віддати – віддати українцям. Українці мурують, а не руйнують. Рятують життя, а не лізуть до інших неситим оком, як Москва. Україна обов'язково переможе».

Посли провідних держав Заходу вшанували загиблих у Бучі. Низка послів разом з президентом України Володимиром Зеленським 31 березня відвідали Бучу та вшанували пам'ять загиблих у місті та загалом у північних областях України (***на фото***). На пам'ятних заходах у Бучі були присутні посол США Бріджит Брінк, посол Німеччини Мартін Єгер, посол Італії Франческо Дзадзо. «Присутність нас, послів, є свідченням того, що міжнародна спільнота підтримує Україну. За злочини у Бучі має бути відповідальність», зазначив посол Німеччини.

2 квітня

Великі українські дрони атакували нафтопереробний завод і підприємство в Татарстані: там збирали «Шахеди». Внаслідок атаки дронів на підприємства в Єлабузі та Нижньокамську стався вибух, є постраждалі. За атакою стоїть Головне управління розвідки Міноборони України, яке застовувало великі літакоподібні дрони.

В тимчасово окупованому Севастополі представники української розвідки підірвали електропідстанцію. Це також була операція ГУР Міноборони України.

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 02.04.24 орієнтовно склали: особового складу, вбитих і поранених – близько 443660 осіб; танків – 6998; бойових броньованих машин – 13350; артилерійських систем – 11112; ракетних систем залпового вогню – 1023; засобів ППО – 744, літаків – 347, гелікоптерів – 325; безпілотних літальних апаратів оперативно-тактичного рівня – 8779; крилатих ракет – 2058; кораблів/катерів – 26; підводний човен – 1; автомобільної техніки та автоцистерн – 14783; спеціальної техніки – 1832.

Так починалася війна

Як ФСБ підривала довіру до Євромайдану і готувала вторгнення російської армії

1

Листопад 2013-го. Початок

Відправною точкою Євромайдану вважається 21 листопада 2013 року – день, коли влада України зупинила підготовку Угоди про асоціацію з ЄС.

Утім, за офіційною версією слідчих ДБР, російська гібридна агресія розпочалася задовго до протестів.

«*Тодішнє політичне керівництво України та керівники правоохоронних, розвідувальних та контррозвідувальних органів не лише не протидіяли загрозам національній безпеці України з боку РФ, але й допомагали у підривній діяльності проти України*», – переконують у ДБР у відповідь на запит УП.

Варто згадати, хто саме стояв на чолі ключових правоохоронних структур в Україні.

Власне, переважна більшість топсиловиків ще в лютому 2014 року втекла до Росії. А дехто, наприклад, тодішній голова СБУ **Олександр Якименко**, встиг засвітитись у ролі голови «государственной службы безопасности» на окупованій Херсонщині.

«*Дехто з керівників силовиків навіть не приховував російське громадянство. Наприклад, Міноборони очолював громадянин РФ (Павло Лєбєдєв – УП). МВС, СБУ, військова і зовнішня розвідки – всі вони працювали зі своїми колегами з РФ. А під час втечі до Росії забрали з собою всю інформацію, яку могли. Зокрема і щодо агентурної мережі*», – розповів УП колишній в.о. президента та екссекретар РНБО Олександр Турчинов.

Його слова підтверджують співрозмовники УП в офісі генпрокурора. Вони вважають, що не тільки силовики, а й сам Янукович отримував прямі вказівки щодо своїх дій безпосередньо з Кремля.

«*Янукович не спускався до мікроменеджменту. Він отримував задачу від Путіна напряму, говорити з міліціонерами йому не було потреби. Це могло виглядати десь так: Янукович отримує вказівку від Путіна не заважати силовикам, а там вже далі Якименко і Захарченко (ексміністр внутрішніх справ – УП) отримували свої задачі від ФСБ та МВС РФ. Ми бачимо це й по контактах їхніх телефонів*», – запевняють в ОГПУ.

За версією правоохоронців, на початковій стадії Євромайдану реалізацією задумів росіян в Україні займався заступник секретаря РНБО **Володимир Сівкович.**

Приблизно за місяць до початку протестів, у жовтні 2013-го, він в Одесі зустрівся із секретарем Ради безпеки РФ **Миколою Патрушевим**. Офіційно – під час дружнього візиту російської делегації. Слідство вважає, що вже тоді Росія передбачала масові протести через дії української влади, і Сівкович отримав перші інструкції від Кремля на випадок загострення.

Перший великий мітинг на підтримку євроінтеграції в Києві, 24 листопада 2013 року.
Автор фото: Стас Козлюк

Одне із завдань, яке поклали на плечі Сівковича – допомогти Януковичу визначитися із зовнішньополітичним вектором. Елементом такої «допомоги» стало звіряче побиття студентів на Майдані в ніч на 30 листопада 2013-го.

Співрозмовники УП в Офісі генпрокурора розповідають, що слідство змогло встановити людей, які працювали на Сівковича і стежили для нього за протестом. Наприклад, заступник секретаря РНБО намагався завербувати частину оргкомітету Майдану і засилав туди своїх людей.

Зокрема, переконані слідчі, частина охорони протестувальників у ніч на 30 листопада підпорядковувалася поплічникам Сівковича і регулярно доповідала про ситуацію на місці.

Причетність заступника секретаря РНБО до розгону згадує і один із політлідерів політичної частини протесту Арсеній Яценюк. За кілька годин до побиття студентів почалися сутички навколо автомобілів із аудіоапаратурою майданівців. Одну з цих машин намагався вивезти Яценюк.

«*Я вивозив одне з авто, сидів за кермом. Міліція стояла біля мене і я чув, як вони телефоном спілкувалися із Сівковичем. Мовляв: «Тут народний депутат машину вивозить, що робити?»*», – розповів УП Яценюк.

За версією слідства, близько 3-ої ночі 30 листопада тодішній очільник КМДА Олександр Попов із Сівковичем приїхали до головного управління МВС Києва. Там вони зустрілися з керівником столичної міліції **Віталієм Коряком**. І звідти ж керували побиттям людей.

Безпосередньо на місці накази передавали начальник міліції громадської безпеки **Петро Федчук** та полковник київського «Беркуту» **Сергій Кусюк**. Показово, що всі троє згаданих міліціонерів втекли до Росії, а Кусюк після Майдану був помічений у побитті російських протестувальників у Москві.

Неприховане застосування насильства до мирного протесту створило для української влади точку неповернення. Після цього Янукович втратив шлях до переговорів з ЄС і остаточно став залежним від росіян.

«*Ми отримали достатні докази і можемо впевнено сказати, що це була цілеспрямована акція побиття, аби позбавити українську владу можливості подальших хитань то до євроінтеграції, то до російського напрямку. Далі вже українська влада робила саме те, чого вимагало від неї керівництво Російської Федерації*», – заявляє керівник групи прокурорів у справах Майдану Олексій Донський.

Після втечі до Росії Сівкович продовжив роботу з ФСБ. Зокрема, разом із екссекретарем РНБО та колишнім головою Адміністрації президента **Андрієм Клюєвим** створив у Москві «політичний офіс», через який вони вербували агентуру серед українських політиків та працівників СБУ. Докладно роль «офісу Клюєва – Сівковича» розкрита у справі про держзраду Олега Кулініча, агента експначальника Кримського управління СБУ.

Куратори ФСБ. Від рядових до генералів

Контроль над правоохоронними органами в Україні не обмежувався координацією Сівковича.

«*З'являлися поодинокі люди або групи людей, які провокували чергову атаку на Майдан. Ми їх відслідковували, ми їх бачили і були переконані, що вони пов'язані з Росією*», – розповідає УП колишній голова Верховної Ради Андрій Парубій, який на момент Євромайдану був комендантом наметового містечка та самооборони.

3

Російська церква – московський патріархат відкрито оголосила війну Україні

Як на це нарешті зреагують українські віруючі? Зокрема, на Чернігівщині, де більшість приходів і досі все ще в московському патріархаті.

Російський народний собор під керівництвом московського патріарха Кирила ухвалив «наказ», де російське вторгнення в Україну назвали «священною війною» та заявили, що «вся територія сучасної України має увійти до зони виняткового впливу Росії». Ця відкрито агресивна позиція йде навіть далі офіційної позиції Кремля, який, безумовно, повністю її поділяє, але лукаво, навіть на третьому році своєї агресії, війни Росії проти України, не називає це війною.

У роботі собору брала участь безліч російських церковних ієрархів та пов'язаних із церквою громадських діячів. Документ схвалили під час соборного з'їзду, який відбувся 27 березня у Москві під головуванням патріарха московського Кирила.

Війну в Україні в цьому папері назвали «новим етапом національно-визвольної боротьби російського народу проти злочинного київського режиму і колективного Заходу, що стоїть за ним, що ведеться на землях Південно-Західної Русі», а з «духовно-моральної точки зору» – «Священною війною, в якій Росія та її народ, захищаючи єдиний духовний простір Святої Русі, виконують місію «Утримуючого», що захищає світ від натиску глобалізму і перемоги Заходу, що впав у сатанізм».

Також в документі розкрили поняття «руського миру» назвавши його межі ширшими за державні кордони «як нинішньої Російської Федерації, так і великої історичної Росії». У документі йдеться про «триєдність російського народу» і про те, що білорусів та українців «варто визнати лише субетносами росіян».

Прямо кажучи, російська церква заперечує і право Української держави на існування, і взагалі право на існування українського народу як такого. Якою після всього цього має бути позиція української держави? Де по сьогодні вільно діє російська церква – московський патріархат? Позиція самих наших віруючих? Та церква вільно діє, має тисячі приходів, замаскувавшись під назву УПЦ, тобто – Українська Православна Церква. Брехливо, тобто забувши про християнську мораль, так називає себе, не вказуючи повну назву своєї конфесії – УПЦ МП, тобто УПЦ московського патріархату.

Хоч в цій «Українській Православній Церкві» після заяви росіян поспішили так само лукаво начебто відмежувались від ідеології «руського миру».

Дослівно УПЦ: «Українська Православна Церква не підтримує та відмежовується від ідеології «руського миру». Більше того, ставлення нашої Церкви до цієї ідеї давно публічно висловив Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Онуфрій: «Ми ніякий російський світ не будуємо, ми будуємо Божий світ»». (Божий світ – це добре, але не завадило б додати, що і український світ).

В УПЦ МП кажуть, що твердження про те, що так звана «спеціальна військова операція» є «священною війною», суперечить базовим принципам християнської моралі. Чом би не додати, що термін «спецоперація», яким третій рік послуговується Кремль, є ще й відвертою брехнею щодо прямої агресії, війни проти іншої держави. А брехня – один з великих християнських гріхів.

Втім, що тут стидати і соромити лукавих. Слово тепер за українцями, котрі все ще входять у московські парафії.

Митрополит Євстратій, речник автокефальної Православної Церкви України, після собору у Москві написав у фейсбуці, що «структура Московського патріархату в Україні на чолі з митрополитом Онуфрієм цілком нагадує особу, яка страждає від домашнього насильства, але не здатна порвати з насильником». І додав: «Вони бояться його погроз та переслідування, бояться «піти з дому», тобто вийти з системи МП, бо «залишаться на вулиці» – «без канонічності». Вони бояться його зв'язків, адвокатів, грошей, впливу».

Це про священиків. Але чого боятися віруючим у сотнях сіл тої таки Чернігівщини? Котрі і досі в російській церкві, що відкрито оголосила війну Україні і нам, українцям.

Так починалася війна

Як ФСБ підривала довіру до Євромайдану і готувала вторгнення російської армії

2

Своєю чергою Яценюк впевнений, що росіяни були добре обізнані, що відбувалося як на Майдані, так і в штабі протестувальників, який розміщувався у Будинку профспілок.

«Вони знали, коли ми заходили, коли виходили. Скільки російських агентів було точно – не знаю. Є навіть підозра, що деякі люди, які брали активну участь в діяльності Майдану, також мали стосунок до ФСБ», – розмірковує він.

На його думку, одним із свідчень «руки ФСБ» стала спроба розгону протестувальників у ніч на 11 грудня 2013 року, коли силовики прорвалися на Майдан.

«Це було зроблено показово за вказівкою РФ. Помічниця Держсекретаря США Вікторія Нуланд мала побачити, що тут Заходу не бояться і не слухають. Але на ранок міліція відступила, бо подзвонив Байден (на Банкову – УП)», – стверджує Яценюк.

Втім, сталося навпаки: якщо до того західні партнери України просили опозиціонерів вмовити людей залишити центральну площу Києва, то після показової спроби зачистки Майдану вони свою думку змінили. Ба більше, саме наступного ранку Нуланд у центрі Києва роздавала протестувальникам та силовикам їжу– згодом росіяни зробили з цього мем про «печеньки Нуланд».

Уже за кілька днів до Києва вперше прилетіла делегація від ФСБ РФ. За даними співрозмовників УП у прокуратурі та прикордонній службі, за час протестів такі візити відбулися щонайменше тричі. Щоразу в різному складі. Жили росіяни в Пущі-Водиці, у спецсанаторії СБУ, щоби не привертати зайвої уваги.

Примітно, що кожен такий приліт відбувався після загострень на Майдані: з 13 по 15 грудня, з 26 по 29 січня, а останній – з 20 по 21 лютого (вже після розстрілів на Майдані).

Співрозмовники УП у прокуратурі зауважують, що мета відвідин України росіянами – це «дорадчо-аналітична функція». При цьому офіційно візити оформлювались заднім числом як «обмін досвідом».

Якщо говорити простіше, ФСБшники могли виступати в ролі кризових менеджерів, які з'являлися в Україні щоразу, коли владі Януковича не вдавалося розігнати або придушити протести.

«Ще до лютого вони шукали варіанти, як придушити Майдан. Те, чого вони хотіли тоді, успішно реалізував Лукашенко в Білорусі в 2020 році. Певно, помилки Януковича врахували і не церемонились», – розмірковує високопоставлений співрозмовник УП в СБУ.

20 представників російських делегацій, які відвідували Київ, фігурують у матеріалах слідства. Серед них одразу 6 генералів:

– генерал армії **Віктор Золотов** – колишній керівник служби безпеки Путіна, на той момент заступник головнокомандувача внутрішніх військ (нині очільник Росгвардії);

– генерал-полковник **Олексій Сєдов** – начальник 2-ої служби ФСБ РФ (Служби захисту конституційного ладу та боротьби з тероризмом);

– генерал-лейтенант **Олексій Жало** – заступник начальника 2-ої служби ФСБ РФ, начальник управління захисту конституційного ладу (у 2021 році його сина, який працював дипломатом у Берліні, знайшли мертвим біля посольства РФ у Німеччині);

– генерал-майор **Сергій Єгоров** – перший заступник начальника управління захисту конституційного ладу 2-ої служби ФСБ РФ;

– генерал-майор **Володимир Павлік** – перший заступник начальника Департаменту оперативної інформації 5-ої Служби ФСБ РФ (оперативної інформації та міжнародних зв'язків);

– генерал-майор **Андрій Яценко** – колишній працівник 2-ої служби ФСБ РФ.

Як бачимо, більшість фігурантів є представниками 2-ої служби ФСБ РФ (так звана «Двойка»). Ця служба є прямим нащадком 5-го управління КДБ СРСР – підрозділу, який в усіх республіках СРСР займався боротьбою проти «інакодумців» – інтелігенції, дисидентів і вірян.

Уже в російські часи його трансформували в Службу із захисту конституційного ладу та боротьби з тероризмом.

Серед справ, у яких була помічена «Двойка» в Росії:

– «Болотное дело» – за фактом зіткнень з опозицією під час «Марша миллионов»;

– супроводження справи Едуарда Лімонова (коли той ще вважався опозицією);

– справа про вбивство Бориса Нємцова;

– схиляння до співпраці опозиціонера Іллі Яшина;

– справа ексвіцепрем'єра РФ Альфреда Коха про контрабанду культурних цінностей;

– оперативне супроводження справи режисера Кирила Серєбрєнікова.

За даними західних ЗМІ, «Двойка» була причетна до отруєння Олексія Навального, Володимира Кара-Мурзи та Дмитра Бикова.

Інструменти ФСБ: пропаганда і «гуманітарні» гранати

Для дискредитації Євромайдану росіяни намагалися підірвати довіру і до протестів, і до руху України в бік ЄС. ФСБ об'єдналася в цій роботі зі Службою безпеки України, зокрема Департаментом захисту національної державності (так, тим самим із прослушки Bihus.Info).

За даними ДБР, працівники СБУ на Youtube публікували відео, які мали дискредитувати Євромайдан. У подальшому це сприяло спецслужбам РФ в організації так званих референдумів у Криму, Донецькій та Луганській областях.

Слідчим вдалося встановити зв'язок росіян та СБУ щонайменше з одним пропагандистським каналом в Youtube, який був заведений для відвертої маніпуляції свідомістю глядачів. Хоча, ймовірно, їх може бути більше. Під цей проєкт ФСБ не мали окремого штату людей. Завдання поклали на тодішніх працівників СБУ.

Цю інформацію підтвердили й співрозмовники УП в прокуратурі. Зокрема, вони переконують, що роботою над пропагандистськими відео займалися оперативні працівники, які стежили за майданівцями і публікували свої відео.

Окрім цього, серед відео можна зустріти просто вкрадені в українських телеканалів сюжети з Майдану, російські спецпроєкти, які розповідають про небезпеку вступу до Євросоюзу на прикладі країн Східної Європи.

Були й неприховані маніпуляції, які виправдовували ухвалення диктаторських законів Януковича та переконували суспільство, що країни Заходу, зокрема США, через неурядові громадські організації організовують протести по всьому світу. Активна робота над цим проєктом тривала з 15 грудня по 4 лютого 2014-го.

Проте, якщо дослідити роботу російських та українських спецслужб, вона видається, м'яко кажучи, малоефективною. Наприклад, аналізований нами акаунт має близько 800 підписників, трохи більше як 250 відео і лише приблизно 1,6 млн переглядів.

При цьому 1,5 млн з них припали на два відео про «злиті» переговори» генерального секретаря Європейської служби зовнішньої діяльності Хельги Шмідт, представника ЄС в Україні Яна Томбінського, помічника держсекретаря США Вікторії Нуланд і посла США Джеффрі Пайєта. Їх активно поширювали і цитували російські та західні ЗМІ. Ба більше, на них був змушений реагувати прессекретар Білого дому Джей Карні, а Нуланд – вибачатися за грубі вислови в бік ЄС.

Однак самою лише пропагандою допомога росіян не обмежилася.

Наприкінці січня 2014-го міністр внутрішніх справ Захарченко, який був на зв'язку зі своїм російським колегою, домовився про поставки світлошумових і сльозогінних гранат для «втихомирення» протестів. На той момент в українських правоохоронців своїх засобів уже не вистачал

Бійці «Беркут» стріляють з помпових рушниць по протестувальниках на вулиці Грушевського в Києві, 20 січня 2014 року. Автор фото: Стас Козлюк

З матеріалів слідства випливає, що Україна заплатила приблизно 1 млн гривень за розмитнення цієї так званої «гуманітарної допомоги». Забирати її до Росії літав завгосп МВС **Павло Зінов**. Разом із ним вантаж супроводжували двоє цивільних з охорони бізнесмена **Олексія Чеботарьова**, який за часів Януковича був одним із основних постачальників «тітушок» для протидії Майдану.

Для перевезення вантажу використали літак Ан-12 з бортовим номером UR-CAH цивільної компанії «Україна-аероальянс» (у 2019 році цей борт розбився поблизу Львова). Він виконав два рейси: 21 і 24 січня 2014 року за маршрутами «Чкаловський» (Московська область) – «Жуляни» та «Чкаловський» – «Гостомель».

Загалом за два перельоти до України привезли майже 13 тисяч спецзасобів для розгону протестів.

Серед іншого там були світлошумові гранати, димові гранати, гранати зі сльозогінним газом:

виріб «Факел-С» – 1500 штук; виріб «Заря-2» – 1040 штук; виріб «Пламя-М» – 940 штук; ручні димові гранати білого диму РДГ-2 та РДГ-2б – 6540 штук; ручні подразнюючі гранати РГР – 495 штук; ручні подразнюючі гранати підвищеної потужності та безпеки – 495 штук; ручні гранати подразнюючої та світлошумової дії «Дрофа» – 600 штук; ручні аерозольні гранати «Дрейф-2» – 1000 штук; 40-мм постріл акустичної та світлозвукової дії – 216 штук.

Більшість цих засобів перевезли на склади МВС, де вони пролежали без обліку до 18 лютого. Саме їх почав масово використовувати «Беркут» під час розгону мирної ходи з урядового кварталу.

Протистояння силовиків Януковича та майданівців у центрі Києва, 20 лютого 2014. Автор фото: Стас Козлюк

Переговори з Януковичем, антитерористична операція та дзвінок Путіна

Під час Майдану опозиція мала декілька зустрічей з Януковичем. Одна з них відбулася 18 лютого з Турчиновим, коли Верховна Рада мала повернути Конституцію 2004 року й урізати повноваження президенту та збільшити їх парламенту.

Того дня голосування так і не відбулося, а силовики почали зачистку урядового кварталу від тисяч протестувальників, які прийшли підтримати голосування. Вже коли міліція била людей на Інститутській, Турчинов приїхав на Банкову.

«Зустріч мала відбуватися тет-а-тет, проте в мене за спиною стояло двоє охоронців з автоматами. Янукович був нервовий, бігав кабінетом, кричав, обіцяв всіх розстріляти і що ніхто не вийде сухим з води. Я запропонував наступне: протестувальники повертаються на Майдан, міліція припиняє стріляти в людей. Янукович сів у крісло, обм'як і погодився. Але він збрехав», – згадує Турчинов.

Угоду про перемир'я так і не виконали. Натомість Майдан отримав ультиматум, за яким протестувальники мали залишити центр Києва. Інакше починалася «антитерористична операція».

За задумом силовиків, міліція мала оточити центр Києва, створити кілька фільтраційних таборів, через які мали прогнати протестувальників. Після зачистки Майдану бійці СБУ мали зайти до будівлі Профспілок і «знешкодити» протестувальників та опозиціонерів, якщо вони б там залишалися.

Слідчі припускають, що під час розробки цього плану Службу безпеки також консультувала ФСБ. Росіяни бідкалися, що силовикам не вистачить людського ресурсу, щоб реалізувати цю ідею. Натомість Янукович із соратниками намагалися компенсувати це «тітушками» згаданого вище Чеботарьова.

Більше деталей могли б розповісти в СБУ, проте вони відмовилися співпрацювати зі слідством.

«СБУ не допомагала в розслідуванні. На початку було двоє працівників Служби безпеки, які давали свідчення, що ФСБ консультувала їх щодо так званої антитерористичної операції. Але після приходу Василя Грицака (очолював СБУ з 18 червня 2015 по 27 грудня 2019 – УП) вони змінили покази і сказали, що ми їх неправильно зрозуміли», – розповів УП колишній очільник майданівського департаменту Генеральної прокуратури Сергій Горбатюк.

Допоки силовики намагалися зачистити Майдан від протестувальників, в Адміністрації президента відбулася ще одна зустріч Януковича з опозиціонерами за участю європейських політиків. Учасник тієї розмови Арсеній Яценюк згадує, що переговори відбувалися на другому поверсі, в кабінеті тодішнього голови АП Андрія Клюєва.

«В якийсь момент Януковичу подзвонили. Він вийшов, його не було десь пів години – годину. Майдан горів, Клюєв навіщось розповідав Штайнмаєру (нині президент Німеччини, а тоді міністр закордонних справ – УП), як він пив дороге шампанське на Мальдівах. Потім Янукович повернувся і було помітно, що він став зліший та агресивніший. Йому телефонував Владімір Путін. Він вкотре почав вимагати, аби ми розпустили Майдан», – розповідає УП Яценюк.

У ці ж дні в Києві відбувалися перемовини за участю послів країн ЄС та представника Путіна – Володимира Лукіна, який мав виступати гарантом для Януковича з боку Росії. Йшлося про мирну передачу влади від президента до опозиції. Угоду мали підписати 21 лютого, проте росіяни в останній момент відмовилися брати в цьому участь. Тоді ж Лукін зник із Києва.

План «Б»: проголошення Новоросії

Спочатку росіяни намагалися втримати Україну завдяки впливу на Януковича, але 18 лютого стало зрозуміло, що він втрачає контроль над ситуацією.

Проте у Кремля був запасний план.

Як пояснюють співрозмовники УП в прокуратурі, приблизно з середини лютого в Харкові починають готувати з'їзд депутатів всіх рівнів, більш відомий як «Сєвєродонецьк-2». А до України і Криму починає активно літати радник Путіна **Владислав Сурков**, якого називають ідеологом поглинання України Росією. Хедлайнером цього «дійства» мав стати колишній прем'єр Микола Азаров.

Поки СБУ та МВС готувалися до штурму Майдану 18 лютого, Азаров вилетів приватним літаком до Санкт-Петербурга, а потім поїхав до резиденції «Валдай» на зустріч із Путіним.

У цей час керівник охорони Януковича Костянтин Кобзар телефонує охоронцям Азарова і намагається з'ясувати, про що розмовляють з російським диктатором.

Імовірно, якраз після завершення зустрічі Путін телефонує на Банкову, свідком чого і став Яценюк.

4

Так починалася війна

Як ФСБ підривала довіру до Євромайдану і готувала вторгнення російської армії

З Азаров повернувся в Київ, звідки вилетів до Харкова, де 21 лютого починає готуватися до виступу на з'їзді: зустрічається з партійцями і просить у помічників знайти йому кілька додаткових білих сорочок.

Проте о 16:30 того дня підготовку зупиняють, а вже о 19:00 Азаров разом із однопартійцями Євгенієм Мураєвим (якого британське МЗС в січні 2022-го називало потенційним ставлеником Кремля в Україні) та Володимиром Семиноженком перетинає кордон з РФ і їде в бік Бєлгорода.

Натомість до Харкова гелікоптером вилітає Янукович. Його охорона приїжджає до Палацу спорту, де мав відбуватися з'їзд, проте Янукович там так і не з'являється.

На думку слідства, найбільш імовірний сценарій, який мав відбуватися під час «Сєвєродонецька-2» – оголошення про перенесення столиці до Харкова або й узагалі проголошення Південно-Східної України з проханням про допомогу до Путіна. Що фактично відповідає легенді російських навчань «Запад-2013», які відбулися у вересні 2013 року.

Для підтримки з'їзду приїжджають російські губернатори Бєлгородської, Воронезької та Псковської областей. Там же був і **Олексій Пушков** – на той момент голова комітету Госдуми з міжнародних справ.

За задумом, влада в Україні на момент з'їзду мала обнулитися: Верховна Рада не може зібратися, Кабінет міністрів тікає, на вулицях – стрілянина і заворушення.

Опосередковано цю версію підтверджує такий факт: пізно ввечері 19 лютого в Києві в ботанічному саду біля станції метро «Університет» зібрали групу «тітушок». Як розповідав прокурорам один із тітушководів **Юрій Крисін**, ішлося про «купу зброї», яку мали видати спортсменам і з якою «треба буде щось устроїть». Однак зброю їм видають за добу, ввечері 20 лютого: зі складів МВС зникають 156 автоматів та 40 тисяч набоїв.

Протистояння силовиків Януковича та майданівців в урядовому кварталі в Києві, 18 лютого 2014 року. Автор фото: Стас Козлюк

Але стається непередбачуване: 35 депутатів з Партії регіонів, яких називають «групою Тігіпка», ввечері того ж дня, 20 лютого приходять до Верховної Ради. Опозиція відкриває засідання й голосує за відведення всіх силовиків у місця базування. І міліціонери це рішення виконують.

Контроль над державою зберігається, міліція виконує накази нової влади і це, як переконують у прокуратурі, запобігає стрілянині на вулицях. А 22 лютого парламент передає повноваження президента Турчинову.

Для успішної реалізації ідеї плану «Новоросія» росіянам був потрібен легітимний центр опору. А конфлікт між головою держави та парламентом цілком вкладався в ідею «громадянського конфлікту», яку російська пропаганда намагалася просувати в маси.

Втім, як і події в Раді, з'їзд у Харкові пішов не за планом: Янукович там так і не виступив, заклики до створення «окремої України» не пролунали. Не останню роль у цьому відіграла відсутність підтримки серед самих «регіоналів».

«*Місцеві політики в Харкові мені говорили, що Янукович і його ідея про «Сєвєродонецьк-2» не були надто популярні. Більше того, Янукович не мав підтримки і всередині «донецького крила», зокрема не було підтримки Ріната Ахметова. З очевидних причин: він був проти приходу росіян, бо це б знищило його бізнеси. Також не було підтримки від мера Харкова Геннадія Кернеса*», – переконує Яценюк.

Зупинити сепаратистський з'їзд намагалися і з Києва. Зокрема, Олександр Турчинов, який очолював Верховну Раду. Він згадує, що дізнався про зібрання з новин і почав дзвонити тодішньому голові Харківської ОДА Михайлу Добкіну та меру Харкова Геннадію Кернесу, погрожуючи їм тюрмою.

«*Про з'їзд я дізнався, коли став спікером парламенту. Я почав всіма доступними каналами передавати «привіти». Наприклад, розповідав, що до Харкова вже їде спецгрупа затримувати учасників зібрання. Януковича треба було налякати. А після Києва це було дуже легко. Тож він спробував втекти. Хоча на той момент ми не контролювали ані СБУ, ані МВС*», – згадує Турчинов.

Фактично Харків мав стати одним із перших міст «Русской вєсни» – плану росіян із дестабілізації України, за яким частина регіонів мала проголосити незалежність і звернутися за допомогою до Росії. На загал це мало виглядати як розкол всередині країни, що легітимізувало б фактичне російське вторгнення.

«*З 20 лютого і до початку березня загорілося пів країни. Синхронно почалися мітинги в різних областях від Харкова до Одеси з однаковими гаслами: «Ні хунті, відокремлення від України та приєднання до РФ», а на Донбасі ще й «Янукович – наш президент». Загалом все зводилося до неправомірності української влади і її рішень. В цьому плані росіяни задіювали свою агентуру на різних рівнях*», – пояснює Турчинов.

«Геологорозвідники» в Криму

Поки в Харкові намагалися проголосити «Новороссію», росіяни почали окупацію Криму. До неї вони готувалися значно серйозніше і, очевидно, заздалегідь. Зокрема, вербували й переманювали на свій бік силовиків і місцеві політичні еліти.

Роками на півострові розвивалися проросійські організації типу «Русского єдінства» чи «Русской общіни». В потрібний момент вони мали забезпечити громадську підтримку дій росіян.

Для «закріплення» приблизно з грудня 2013-го з Криму до Москви починають регулярно літати делегації депутатів на чолі з головою парламенту Криму **Володимиром Константиновим** (який зрештою став колаборантом та очолив окупаційний парламент). З грудня по лютий у них було щонайменше 4 таких візити.

Як припускає голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров, вони хотіли отримати гарантії, що «Москва цього разу не відступить». Проте не лише кримські депутати літали до Росії, але й представники Кремля в цей час також навідуються в Україну.

«*Це було 28 січня, ми після мітингу приїхали з колегами до Меджлісу. Мені зателефонував* ***Ростислав Вахітов*** *– представник російської компанії «Татнєфть» у Криму. Ми з ним не були близько знайомі, але час від часу він міг подзвонити і спитати, як у мене справи. Того вечора він сказав, що на мене може вийти Сурков і попросити про зустріч. Вахітов сказав не відмовляти*», – розповідає Чубаров.

Саме тоді на Чубарова росіяни не вийшли. Хоча точно відомо, що Сурков прилітав до Криму в середині лютого 2014-го.

«*У них була зустріч з Анатолієм Могильовим (тодішній прем'єр Криму – УП). Офіційно говорили про побудову Кримського мосту, бо це була ідея, якою постійно розмахували перед місцевим електоратом. І Могильов нібито казав, що була домовленість про візит геологорозвідників у березні. Що вони мають почати підготовку до побудови мосту. У Константинова ж усе заперечували*», – ділиться спогадами Чубаров.

Російська бронетехніка блокує виїзди з військової частини в Феодосії, березень 2014 рок. Автор фото: Євген Будерацький

Цікава деталь, співрозмовники УП в прокуратурі зауважують, що тоді літак із Сурковим вилетів із Криму на Москву, однак дорогою зробив зупинку в Донецьку. Встановлено, що того дня помічник Путіна мав зустріч із Рінатом Ахметовим. Однак про що саме розмовляли український олігарх та російський ідеолог знищення України – досі невідомо.

Ахметов так і не дав пояснень слідству, пославшись, за словами співрозмовників УП, на те, що Сурков завітав до нього для того, щоб «засвідчити повагу».

Однак повернемося до Криму.

Як показують події в Харкові, після 20 лютого Росія все ще пробувала розіграти карту «громадянського конфлікту» та «легітимного президента». Як переконують співрозмовники УП у спецслужбах, саме з цією метою 23 лютого Януковича привезли в Крим.

Російські військові блокують переправу в Керчі, березень 2014 року. Автор фото: Євген Будерацький

У Севастополі «легітимного» завозять у військовий санаторій «Ялта», який належав Чорноморському флоту РФ. Там він чекав подальшого розвитку подій.

«*Схоже, що думали, чи грати далі в «Новороссію», але зрозуміли, що більше, ніж Крим, вони не відхапають, і тому відправляють його на Росію*», – розповідають УП в спецслужбах.

За словами ексочільника майданівського департаменту Сергія Горбатюка, після того, як Януковича вивозять «Івановцем» до Росії, 24 лютого в Криму з'являються ФСБшники. Частина з них – ті самі, що літали до України в часи Євромайдану. Пробудуть вони там до 25 лютого. Саме того дня в Сімферополі проукраїнські та проросійські сили готують два великі мітинги.

«*25 лютого я говорив із Константиновим, намагався переконати його поїхати до Києва. Він натомість хотів позачергову сесію парламенту Криму, аби розглянути відставку Могильова і резолюцію щодо ситуації на півострові. В якийсь момент я помітив, що Константинов дивиться повз мене. Я розвернувся і побачив, що у дверях стояв чоловік у сірому одязі. Той побачив мене і акуратно закрив двері до кабінету. Константинов сказав, що до Києва не поїде*», – розповідає Чубаров.

Вже 26 лютого під час спроби провести позачергову сесію парламенту Криму голові Меджлісу телефонували з СБУ і попереджали про двох людей з автоматами Калашникова, які мали почати стрілянину в натовпі.

Чубаров зазначає, що в якийсь момент з площі навіть зникли міліціонери, які розділяли проукраїнський та проросійський мітинги. А його колега Ільмі Умеров пригадував, що бачив біля будівлі парламенту Ігоря Гіркіна, який пізніше зізнавався в співпраці з ФСБ.

Ситуація в Криму певним чином нагадує подальші події в Одесі, коли у центрі міста зіштовхнулися два мітинги й почалася стрілянина.

На півострові теж не обійшлося без сутичок, однак саме стрілянини уникнути вдалося. Проте на наступний день, 27 лютого, росіяни захопили кримський парламент.

Вже 28 лютого на півострові з'являються депутати Держдуми РФ, зокрема Володимир Жириновський. А з лідерами кримських татар намагаються зустрітися не лише російські політики, але й представники російських міністерств.

Того ж дня росіяни виходять на зв'язок з в.о. президента Турчиновим. Йому телефонує голова Держдуми РФ Сергій Наришкін і погрожує наслідками, якщо «з голови російськомовних громадян впаде хоч одна волосина».

Янукович, який на той момент вже переховувався в Росії, за одними даними, в Ростові, за іншими – в Підмосков'ї, готує лист до Путіна. У ньому він просить фактично про військове вторгнення, прикриваючи це формулюванням про «відновлення законності, миру, правопорядку, стабільності та захисту населення України».

1 березня Рада Федерації проводить показове засідання, під час якого дає Путіну дозвіл на використання армії на території інших країн. Українські політики непокоїлися, що Януковича можуть привезти до Києва на танках. А в Криму військовим оголосили ультиматум: скласти зброю впродовж 12 годин.

Турчинов намагається зв'язатися з Путіним. «*Путін зі мною говорити не хотів, бо не визнавав мене президентом. Для нього президентом був виключно Янукович. І мене знову з'єднали з Наришкіним, але я був на гучному зв'язку. Можливо, цю розмову чув і Путін також. Я сказав, що віддав військовим команду застосувати зброю. Я розумів, що той наказ небагато людей виконає. Я блефував*», – розповідає Турчинов.

Втім, росіяни обмежилися здебільшого блокуванням військових частин, а їх масові штурми так і не почали.

Зараз здається, що було очевидним: Кремль не зупиниться. Однак політики різних таборів в Україні всіляко намагалися переконати себе у зворотному.

Так починалася російсько-українська війна.

Євген БУДЕРАЦЬКИЙ, Стас КОЗЛЮК

«Українська правда», 26.03.2024 Pravda.com.ua

25 років загибелі В`ячеслава Чорновола і розколу Народного Руху України

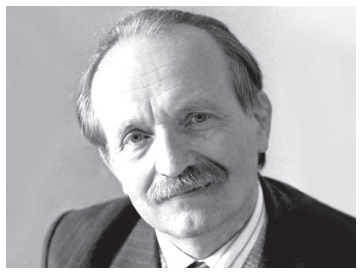

24 березня в Україні відзначено, не дуже й резонансно, 25-річчя трагічної загибелі видатного українського політичного і громадського діяча В`ячеслава Чорновола. На момент загибелі в автокатастрофі 24 березня 1999 року йому був лише 61 рік і 3 місяці – народився 24 грудня 1937 року.

За ці роки так належно і не розслідувано обставини цього одного з резонансних злочинів у нашій новітній історії. Бо мало хто вірить у вердикт слідства, що не раз відкривалося і закривалося: що це, значить, була звичайна аварія на трасі неподалік Києва, коли вантажна машина, повна зерна, лобовим зіткненням знесла легкове авто, в якому їхав Чорновіл. І загинули він і його водій. Дивним чином вижив ще один рухівець на задньому сидінні авто.

В цій історії стільки білих, чи вже чорних плям, як і в інших резонансних трагедіях. Як і у так само належно не розслідуваному досі вбивстві відомого журналіста Георгія Гонгадзе восени наступного року, до речі, теж неподалік Києва.

Річницю трагедії, вшанування пам`яті лідера Народного Руху відзначили в основному самі партійці. І це зрозуміло. Хоч навіть попри війну, чи якраз саме зараз, варто було б вшанувати більш резонансно.

От тільки збігся в часі точно такий же сумний ювілей: 25-річчя розколу Народного Руху України. Потужної політичної і суспільної сили, що очолювала наш поступ до незалежності. І ці дві події не просто так збіглися в часі, тут прямий зв'язок. Досить згадати, де саме і як загинув Чорновіл. Звісно, якщо це було вбивство опонента правлячого режиму, з огляду на наступні президентські вибори осені 1999 року, і воно ретельно готувалося, то доля видатного політика була вирішена.

Але все ж згадаймо, що Чорновіл загинув, їдучи з чергового зібрання Народного Руху, з чергового такого вояжу по областях, коли він неймовірними зусиллями прагнув зберегти єдність щойно розколотої партії.

А Народний Рух України розколовся у попередньому місяці. Почалося все з того, що проти Чорновола пішла більшість очолюваної ним партійної фракції в парламенті. Далі проведений опонентами з`їзд Руху, а слідом з`їзд тої частини Руху, що зосталася з Чорноволом.

А проти нього пішла більшість обласних організацій партії, у тому числі Чернігівська. Ця частина Руху згуртувалася довкола опонентів Чорновола в партії, на чолі з одним із заступників голови Руху Юрієм Костенком. Саме його на з`їзді опонентів Чорновола обрали новим головою Руху. Далі були судові суперечки щодо назви, «бренду» партії. Їх противники Чорновола програли. Довелося перейменовуватися в Український Народний Рух, не надовго, бо вже невдовзі – в Українську Народну Партію. І під цією назвою вона проіснувала більшу частину розколу Руху, аж до весни 2013 року.

На цей момент розкол викликав уже пряме невдоволення більшості рядових рухівців, тим паче обидві частини Руху, вже як окремі партії, стрімко втрачали вагу в політичному житті. Що засвідчували і все нові вибори, парламентські і місцеві.

Весною 2013 року назріло об`єднання партій. Закон не передбачав механічне їх злиття. Треба було одній партії вливатися в іншу. Якій у яку? З одного боку НРУ залишив за собою назву, той таки «бренд», історію Руху. З іншого УНП була більш масовою, структурованою. Все ж, довелося саме їй вливатися в НРУ. Відбулися одночасно з`їзди обох партій, які ухвалили таке рішення, пройшов об`єднавчий з`їзд.

Структури партії, які ще вчора були в УНП, перейменувалися назад, у той же Народний Рух України. Точно так і Чернігівська обласна організація: була УНП, стала знову НРУ.

Але все виявилося не так просто. Юстиція часів Януковича не визнала це об`єднання. Присікалися, що, мовляв, щось було зроблено не так. Українська Народна Партія, під новим керівництвом, уже не під головуванням заміненого незадовго до цього Костенка, чомусь забажала і далі залишатися окремою.

Відкриймо реєстр політичних партій України, який веде наше Міністерство юстиції. Це сумна картина. Свого часу наша газета давала цей реєстр в публікації «Партійний цирк України». Цирк існує і далі. Сотні партій, точніше партійок по обслуговуванню олігархату. Єдине – партієтворення призупинилося ще до початку великої війни. Остання партія тут зареєстрована 28 грудня 2020 року, під номером 365.

Так от, в цьому реєстрі, який складено в хронологічному порядку, за часом створення, реєстрації партій, під № 11 є партія Народний Рух України, зареєстрована одною з перших, 01. 02. 1994 р. Голова в даний момент – Андрій Корнат.

Але під № 58 значиться і Українська Народна Партія, зареєстрована в той же рік розколу, 31.12. 1999 р. Головою партії від 2013 року був Олександр Клименко. Але у 2021 році головою знову був обраний Юрій Костенко.

Виходить, що з 34-х з половиною років існування Народного Руху України, утвореного у вересні 1989 року, всього лише якісь 9 з половиною років, до лютого 1999 року, він був не розколотим.

Це просто суха інформація. Бо розкол Руху, загалом національно-демократичних сил, нездатність їх до об`єднання – це окрема і складна тема.

…А така видатна людина, патріот, як В`ячеслав Максимович Чорновіл, звичайно ж, повинен бути належно вшанований в нашій державі, за яку він віддав усе своє життя. І вшанований не лише черговими перейменуваннями топонімів, що теж важливо, і можна і якийсь зросійщений за назвою населений пункт назвати його іменем. А й правдою про його загибель. І єдністю, об`єднанням національно-демократичних сил, можливо, довкола того таки Руху, про що балакають уже десятки років.

Петро АНТОНЕНКО

Пам`яті Ігоря Юхновського

Помер перший очільник Українського інституту національної пам'яті

26 березня на 99-му році життя відійшов у вічність перший очільник Українського інституту національної пам'яті, відомий український фізик та громадсько-політичний діяч, Герой України Ігор Рафаїлович Юхновський.

Ігор Рафаїлович народився 1 вересня 1925 року у селі Княгинин на Рівненщині. У 1944 – 1945 роках сапером воював у Другій світовій війні. Брав участь у вигнанні нацистів зі Львова. Завершив службу в Австрії.

Після демобілізації повернувся до Львова. Вивчав фізику у Львівському державному університеті імені Івана Франка. У 1954 році здобув ступінь кандидата фізико-математичних наук. А у 1965 році захистив докторську дисертацію з фізики.

Тривалий час очолював Львівське відділення Інституту теоретичної фізики Академії наук УРСР. У 1990 році очолив Інститут фізики конденсованих систем. Автор 500 наукових праць. Ігор Рафаїлович створив Львівську наукову школу статистичної фізики.

З кінця 1980-х років включається в активну громадську діяльність, був одним із керівників товариства «Меморіал». У березні 1990 року обраний депутатом Верховної Ради, де став лідером демократичної опозиції та співавтором Декларації про державний суверенітет України. Балотувався на посаду Президента України на перших виборах 1991 року. Був народним депутатом I – IV скликань Верховної Ради України.

У 2006 році став одним з ініціаторів і першим очільником Українського інституту національної пам'яті (2006 – 2010 рр.). Зокрема, завдяки Ігорю Юхновському парламент прийняв закон «Про Голодомор 1932 – 1933 років в Україні» і у Києві був споруджений Меморіал жертв Голодомору, на Чернігівщині за його сприяння — Меморіальний комплекс «Пам'яті Героїв Крут».

Будучи радянським ветераном, створив Всеукраїнське об'єднання ветеранів Другої світової, метою якого було примирення радянських ветеранів і воїнів УПА.

У 2011 році був одним з 11 українських інтелектуалів, які заснували ініціативу Першого грудня.

Також Ігор Юхновський був почесним директором Інституту фізики конденсованих систем Національної академії наук України та почесним доктором Інституту теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова НАН України.

Висловлюємо щирі співчуття рідним, близьким і всім, хто знав Ігоря Рафаїловича особисто. Це ще одна велика втрата для українського суспільства. Шана і пам'ять панові Ігореві, який зробив неоцінений внесок у розвиток української незалежності та збереження української національної пам'яті!

Український інститут національної пам'яті
Фото з особистого архіву Ярослава Файзуліна

Збори Українського Осередку в Норт Порті

20 березня відбулися Річні Збори Українського Осередку ім. св. Андрія в Норт Порті, Флорида, США. Було вибрано нову управу на 2 роки (2024 - 2026) після схвалення звітів уступаючої управи.

Члени нової управи Осередку (зліва – направо): сидять – Віра Боднарук, Дарія Томашоска, Віктор Лісничий, Богдан Боднарук; 2 ряд – Богдан Футей, Галя Ліснича, Анна Мацілинська; З ряд – Ігор Гронь, Євген Томашоский, Віктор Каплій, Тарас Король

Не всі намічені імпрези могли відбутися в Осередку минулого року, так як потрібний ремонт на ушкодження, заподіяні ураганом Іяном, ще триває. Потрібно направити дах Осередку та стелі в середині будинку.

Осередок після урагану

Зусиллями членів Осередку, під проводом членів управи, проходило успішне приготовлення вареників, голубців та інших страв на продаж щоп'ятниці для придбання дуже потрібних фондів.

Імпрези для відзначення Голодомору, Празника св. Андрія, Шевченківське Свято та прийняття в День Незалежності України відбувалися в Осередку з численною участю громади. А на поміч ранених воїнів України, які лікуються в США, відбувся благодійний концерт Оксани Мухи, який спонсорувала організація Revived Soldiers Ukraine.

Празник св. Андрія

В пляні на майбутнє є показ українських фільмів, створення клюбу книголюбів при бібліотеці ім. Сенатора Юзика, руханку «Yoga» в приміщенні Осередку та продовжувати «Читацький куточок», де члени можуть оглянути і прочитати найновіші журнали і часописи, друковані в Україні та Сполучених Штатах. Плянуємо започаткувати дитячий хор під проводом співака і композитора Олега Майовського, який недавно оселився в Норт Порті.

До нової управи обрані одноголосно: Віктор Лісничий – голова; Дарія Томашоска – заступник голови і тимчасовий скарбник; Богдан Боднарук – секретар; Віра Боднарук-культурно-освітня референтка; Анна Мацілинська – організаційна; Галина Ліснича – суспільна опіка; Тарас Король – господарський референт.

Вільні члени: Клара Шпічка, Орест Грицик, Богдан Футей, Ігор Гронь, Володимир Лукасевич. Контрольна комісія: Віктор Каплій, голова; Ліда Бойко і Микола Веремієнко,члени. Дорадчі члени: Євген Томашоский, Орест Білоус, Марина Скаржинська і Вікторія Лукасевич.

Присутні члени Осередку щиро подякували уступаючій управі за невтомну працю, а новій управі побажали успіхів у праці на користь української громади Норт Порту.

Віра БОДНАРУК,
Культурно-освітній референт Осередку, голова Товариства Української Мови в США, професор
Фото Віктора Лісничого

Фінляндія сьомий рік поспіль очолила світовий рейтинг щастя

Щорічний звіт World Happiness Report визнав Фінляндію найщасливішою країною світу вже сьомий рік поспіль.

Згідно з даними, сусіди Фінляндії – Данія, Ісландія та Швеція – також зберігають свої місця в першій десятці. У цих країнах тісний зв'язок з природою та здоровий баланс між роботою та особистим життям сприяють лідерству у світових рейтингах щастя.

Водночас зростання відчуття нещастя, особливо серед молоді, призвело до того, що інші західні країни опустилися в рейтингу.

Сполучені Штати і Німеччина вперше випали з першої двадцятки з часу публікації першого звіту понад десять років тому. Їхнє місце зайняли Коста-Рика і Кувейт на 12 і 13 місцях відповідно.

Сербія, Болгарія і Латвія повідомили про найбільше зростання рівня щастя. Україна зайняла 105 місце. Афганістан перебуває на останньому місці.

Звіт ґрунтується на даних глобального опитування людей у понад 140 країнах світу. Країни ранжуються за рівнем щастя на основі їхніх середніх оцінок життя за три попередні роки, в цьому випадку – з 2021 по 2023 рік. До уваги беруть такі фактори, як ВВП на душу населення, соціальна підтримка, тривалість здорового життя, свобода, щедрість і корупція.

Фінляндія очолювала цей рейтинг і в часи пандемії. Тоді її жителі високо оцінили заходи взаємної довіри, які допомогли захистити життя та засоби до існування.

Нідерланди передали Україні вісім археологічних пам'яток, незаконно вивезених з України

Нідерландські митники зацікавились пам'ятками під час їхнього ввезення у Нідерланди у березні 2023 року, запідозривши, що предмети можуть бути викрадені.

Після цього профільні установи у Нідерландах дослідили походження знахідок, звернувшись також до Національного музею історії України.

Нагадаємо, що восени 2023 року в Україну після майже 10-річної судової тяганини повернулося так зване «скіфське золото» – артефакти з чотирьох музеїв Криму, які були представлені на виставці «Крим: золото й таємниці Чорного моря» в Амстердамі.

У Монголії була найсуворіша зима за пів століття

В екстремальних умовах загинуло понад 4,7 мільйона тварин, низькі температури також загрожують харчуванню тисяч людей.

Суворі умови в Монголії настають, коли літня посуха змінюється сильними снігопадами і екстремальними морозами. Температура повітря може опускатися до -30°C або й нижче. Високий сніговий покрив і товстий шар льоду покривають пасовища, позбавляючи худобу доступу до їжі.

У Монголії близько 300 тисяч людей є традиційними кочовими скотарями: їхня діяльність залежить від великої рогатої худоби, кіз і коней. Сім'ї скотарів мандрують величезними луками країни, щоб знайти нові пасовища для худоби. У літні місяці вони вирощують корм для тварин на зиму.

Такі зими трапляються в Монголії дедалі частіше, тому пасовища не встигають відновитися, а пастухи – зробити потрібні запаси.

З листопада 2023 року щонайменше 2250 сімей скотарів втратили понад 70% своєї худоби. Понад 7000 сімей зараз не мають достатнього доступу до харчування. Негода вразила три чверті території країни .

Зима в країні часто затягується. У лютому монгольський уряд оголосив стан підвищеної готовності, який триватиме до 15 травня.

Парадоксально, але при цьому Монголія є однією з країн, які найбільше постраждали від кліматичної кризи – потепління. Середня температура повітря там за останні 70 років зросла на 2,1°C. Втім, зими й далі зщалмишаються суворими.

Таємниці Шеффілдського замку: археологи розпочинають розкопки в'язниці Марії Стюарт

Британські археологи готуються до розкопок у Шеффілдському замку, Англія. Цей замок посідає важливе місце в історії, оскільки його побудували після нормандського завоювання Англії у 1066 році. Шеффілдський замок став свідком багатьох подій. Зокрема, він слугував в'язницею для Марії, королеви Шотландії між 1570 та 1584 роками. Однак, під час громадянської війни в Англії парламентські війська взяли його в облогу і зруйнували. На жаль, не збереглося жодних креслень чи планів замку, які б давали уявлення про його первісну структуру.

У квітні-травні археологи розпочинають місію, щоб розкрити таємниці, приховані під замком. Вони зосередяться на виявленні та збереженні фундаментів веж замку. Крім того, мають на меті заглибитися у сліди руйнувань, що виникли внаслідок першого знищення замку у XIII столітті.

Дослідники наголошують на важливості цього проєкту, зазначаючи, що Шеффілдський замок був потужним символом влади протягом понад 600 років.

На кожного жителя Землі припадає 132 кг харчових відходів

У 2022 році було утворено 1,05 млрд тонн харчових відходів (включно з неїстівними частинами), що становить 132 кілограми на душу населення та майже частину всієї їжі, доступної споживачам. Про це повідомила Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP).

«Харчові відходи – це глобальна трагедія. Мільйони людей сьогодні голодуватимуть через харчові відходи по всьому світу», заявила виконавчий директор UNEP Інгер Андерсен.

60% харчових відходів надходить з домогосподарств, 28% – від громадського харчування та 12% – від роздрібної торгівлі.

Крім того, харчові відходи генерують від 8% до 10% глобальних викидів парникових газів, що майже в п'ять разів більше, ніж загальні викиди авіаційного сектора.

Пластикові відходи утворюють в океані нові острови

Розповсюдження пластикового забруднення в північній частині Тихого океану показує, що навіть визначені заповідні зони не мають імунітету. Проведене групою німецьких вчених з Інституту Альфреда Вегнера, це дослідження дає тривожну картину впливу відходів на морське середовище.

Протягом п'ятитижневої подорожі від Ванкувера до Сінгапуру дослідники брали проби поверхневих вод для аналізу концентрації пластику. Їхні висновки були тривожними: високі рівні забруднення пластиком були виявлені в кожній точці відбору проб, що спростовує попередні переконання про те, що відкритий океан залишився відносно незайманим цим сучасним лихом.

Професор Анніка Янке, автор дослідження, підкреслила жахливий стан океанічних екосистем через пластикове сміття. Дослідження мало на меті порівняти райони, відомі своїми пластиковими скупченнями, такі як Велика тихоокеанська сміттєва пляма, з менш вивченими або нібито незайманими місцями, включаючи заповідники дикої природи.

Виявлення значної кількості пластикового сміття в цих заповідних водах стало несподіванкою для дослідників. Тому є нагальна потреба вжити заходів для стримування надходження пластику в наші океани.

Британка купила брошку за 35 доларів: про її цінність дізналася через багато років

На британському аукціоні Gildings Auctioneers за 12 тисяч доларів продали срібну брошку, куплену на ярмарку понад три десятиліття тому. Власниця, яка свого часу заплатила за прикрасу за 35 доларів, не здогадувалася про її цінність.

Аж через 36 років історикиня мистецтва Флора Стіл випадково дізналася, що «виграла джекпот».

Вона придбала річ на ярмарку Мідлендсі у 1988 році. Виготовлена брошка зі срібла, лазуриту, малахіту та рожевих коралів. Упродовж кількох років жінка носила брошку на лацкані одного зі своїх улюблених пальт, але згодом поклала її в шафу, де прикраса пролежала понад два десятиліття.

Та минулого року жінка побачила телевізійне шоу, де ведучий показував ескізи брошок, які розробив художник вікторіанської епохи Вільям Берджес. Ведучий сказав, що мріяв знайти брошки, які розробив цей художник XIX століття.

19 березня 2024 року Флора Стіл продала свою брошку приватному колекціонеру за близько 12 тисяч доларів.

Вона стала третьою людиною, яка продала брошку Вільяма Берджеса на аукціоні. Один з виробів був проданий у 2011 році за близько 50 тисяч доларів.

Придбала в секонд-хенді вазу за $4, а продала за понад $100 тисяч

В американському штаті Вірджинія жінка у секонд-хенді придбала скляну вазу за 3,99 долара. Вазу червоно-зеленого кольору 43-річна Джессіка Вінсент купила в червні торік. Унизу виробу жінка помітила маленьку літеру «М», яка, на її думку, могла означати Мурано – острів біля Венеції, який вважають історичною батьківщиною італійського скляного посуду. У соцмережах вона дізналася, що вазу, ймовірно, спроєктував відомий італійський архітектор Карло Скарпа. За словами фахівців, виріб є частиною серії, розробленої Карлом Скарпою у 1940-х роках. Скільки існує подібних ваз – невідомо.

Зрештою вазу продли на аукціоні за понад 107 тисяч доларів приватному колекціонеру мистецтва в Європі.

Треба витратити 30 тисяч фунтів, щоб зменшити висоту будинку на 13 міліметрів

Забудовник Вейн Лоу із Великої Британії стверджує, що має витратити 30 000 фунтів стерлінгів, щоб зменшити висоту будинку на 13 міліметрів.

Компанії Eco Custom Homes було наказано зменшити висоту нового будинку в Беверлі, Східний Йоркшир, який виявився вищим, ніж у затверджених планах. У повідомленні про примусове виконання рішення ради йдеться, що будівля має громіздкий і незграбний вигляд в історичній природоохоронній зоні. Забудовник обурений: «Якщо нам вчинити так, як пропонують чиновники, доведеться якимось чином підняти дах уже збудованого і дуже популярного будинку, прибрати кілька цеглин і опустити дах назад, що обійшлося б нам приблизно в 30 000 фунтів стерлінгів».

Згідно з умовами, будинок повинен відповідати затвердженим планам, щоб він вписувався в загальний інтер'єр району.

У Польщі чоловік отримав 11 штрафів через свій зовнішній вигляд

Курйозний інцидент стався на популярному курорті Закопане. Чоловік за допомогою свого одягу вигадав, як заробляти на туристах. Він переодягся у костюм ведмедя та вимагав від туристів грошей.

Муніципальна поліція наклала на чоловіка одразу 11 штрафів, але той із легкістю сплачує їх. Водночас спіймати його на гарячому, тобто на вимаганні грошей з перехожих, не так просто. Міських охоронців у формі видно здалеку. Побачивши їх, «ведмідь» ховається. Водночас правоохоронці запевнили, що плануються серйозніші заходи. Чоловік, який маскується під ведмедя, може опинитися перед судом.

Жінка здає в оренду односпальне ліжко просто неба

В елітному австралійському передмісті Мосман жінка на ім'я Крісті вигадала цікаву бізнес-ідею. Вона опублікувала оголошення про оренду односпального ліжка на веранді свого будинку.

Винайняти спальне місце надворі під накриттям коштує 90 доларів за ніч. Втім, після сплати зборів та витрат на прибирання господиня «на руки» отримує лише 33 долари.

В оголошенні жінка односпальне ліжко описує як дуже зручне та ідеальне для тих, хто любить прокидатися разом із сонцем та птахами.

Крісті каже, що спати на такій веранді цілком нормально, особливо для австралійців. «Я виросла в селі. У нас завжди були ліжка на веранді, там спали лише ті, кому це подобалось. Сама дуже люблю спати на свіжому повітрі», – поділилася Крісті.

В оголошенні зазначено, що ліжко розташоване біля маленького, затишного будинку, поряд з високими евкаліптами. На випадок негоди спальне місце можна захистити водонепроникними жалюзями

Україна – на Євро-2024

Інші наші збірні – також

Національна збірна України з футболу в непростій боротьбі пробилася на чемпіонат Європи, який влітку пройде в Німеччині.

Майже всі учасники Євро визначилися ще наприкінці минулого року за підсумками відбірного турніру. Напряму пройшли по дві кращі команди відбірних груп. Наша команда не змогла пробитися, зайнявши третє місце в сильній групі, де першою стала Англія, фіналіст попереднього Євро, другою – діючий чемпіон Європи Італія.

Але Україна отримала шанс разом з тими 12-ма командами, які посіли треті місця в групах. З них було сформовано три четвірки, які в матчах з вибуванням розіграли ще три путівки.

У півфіналі наша команда перемогла в гостях у команду Боснії і Герцоговини – 2:1. М`ячі забили Роман Яремчук і Артем Довбик. В паралельному матчі Ісландія обіграла Ізраїль.

У фіналі Україна зустрілася з Ісландією. Наші були господарями поля, але оскільки через війну міжнародні матчі у нас не проводяться, гра пройшла в Польщі, у Вроцлаві, за присутності багатьох вболівальників українців.

Знову рахунок відкрив наш суперник. Але в другому таймі Віктор Циганков зрівняв його, а на останніх хвилинах Михайло Мудрик забив переможний м`яч.

Наша команда виступала в такому стартовому складі: Лунін, Конопля, Забарний, Миколенко, Матвієнко М., Судаков, Маліновський, Мудрик, Бражко, Циганков, Яремчук. На заміну в другому таймі вийшли Зінченко, Довбик, Таловеров.

Головний тренер збірної – Сергій Ребров, відомий у минулому гравець «Динамо» і збірної.

З перемогою і виходом на чемпіонат команду привітав президент України Володимир Зеленський: «*Дякую, хлопці! Дякую, збірна! За надважливі емоції для всієї країни. За надважливу перемогу і вихід на Євро. За те, що вкотре довели: коли українцям важко, але вони не здаються і продовжують боротьбу, тоді українці неодмінно перемагають. В часи, коли нас щодня хочуть знищити, ми щодня доводимо: українці є і будуть!*»

Чемпіонат Європи-2024 прийме Німеччина. Турнір пройде з 14 червня по 14 липня. Матчі прийматимуть 10 міст: Берлін, Кельн, Дортмунд, Дюссельдорф, Франкфурт-на-Майні, Гельзенкірхен, Гамбург, Лейпциг, Мюнхен, Штутгарт.

Для Німеччини це буде третє проведення Євро: перше – у Західній Німеччині (ФРН) 1988 року, друге – 2020 року, коли відбулись чотири матчі у Мюнхені. Однак вперше матчі пройдуть також і в містах колишньої Східної Німеччини (НДР).

Таким же шляхом, як наша, пробилися на турнір збірні Польщі і Грузії.

Склад груп чемпіонату такий:

A: Німеччина, Шотландія, Угорщина, Швейцарія.

B: Іспанія, Хорватія, Італія, Албанія.

C: Словенія, Данія, Сербія, Англія.

D: Польща, Нідерланди, Австрія, Франція.

E: Бельгія, Словаччина, Румунія, Україна.

F: Туреччина, Грузія, Португалія, Чехія.

Матчі в групах пройдуть в одне коло: кожна команда зіграє з кожною. До 1/8 фіналу вийдуть по 2 кращі збірні з кожної групи, а також 4 кращі команди, що посядуть треті місця.

Розклад матчів збірної України: 17 червня, 16.00, Україна – Румунія (Мюнхен); **21 червня,** 16.00, Україна – Словаччина (Дюссельдорф); **26 червня,** 19.00, Україна – Бельгія (Штутгарт).

Попередній чемпіонат континенту мав пройти у 2020 році, але через епідемію ковіду був перенесений на наступний рік, хоч і зберіг назву Єврор-2020. Так, як і Олімпійські ігри у Токіо, перенесені теж на рік, але з тою ж назвою Олімпіада-2020. Футбольний чемпіонат пройшов влітку 2021–го одразу в 11-ти країнах. У фіналі в Лондоні Італія по пенальті перемогла Англію.

На Євро-2012 наша збірна грала без відбору, як спів господарка турніру, разом з Польщею. У фіналі, якраз в Києві, перемогла Іспанія, діючий чемпіон світу. На Євро-2016 у Франції наша збірна теж брала участь, пройшовши кваліфікацію. Тут перемогла Португалія.

* * *

До успіху нашої національної збірної додалися досягнення молодіжної і жіночої молодіжної збірних, які теж пробилися на свої цьогорічні чемпіонати Європи. А олімпійська збірна здобула путівку на Олімпійські ігри, які пройдуть цього року в Парижі.

Польські комуністи спиралися на совєтські спецслужби, а не польське суспільство

Служби громадської безпеки Польської Народної Республіки перебували від повним контролем НКВС – для Москви це був єдиний спосіб нав'язати полякам комуністичний режим.

Про формування залежності польських спецслужб від совєтських і про нинішні наслідки цього – в статті видання «Нова Польща».

Багато років мешканців Варшави лякав своїм виглядом комплекс будівель на вулиці Собєського, біля совєтського посольства, який в народі назвали «Шпигуново» (Szpiegowo). Совєтське, а згодом російське дипломатичне представництво використовувало його без будь-яких угод. Столична влада повернула його під свій контроль лише 2022 року.

У «Шпигунові» жили дипломати, але поляки не без підстав вважали кожного з них шпигуном, бо Польща була цілком залежною від совєтських спецслужб. На думку деяких істориків, до відновлення незалежності у 1989 році взагалі не варто говорити про польські спецслужби , можна хіба що розглядати ПНРівські. Хоча цей термін також є неточним, оскільки назва ПНР з'явилася лише в конституції 1952 року, а тісні зв'язки між совєтським НКВС і Міністерством громадської безпеки Польщі тривали вже багато років.

Комплекс будівель на вулиці Собєського. *Джерело: Вікіпедія*

Кузня кадрів

Саме совєтські спеціалісти заклали основи польського комуністичного апарату безпеки. Уже на початку Другої світової війни , у вересні 1940 року, тобто через рік після того, як Червона армія окупувала східні землі Польщі, НКВС організував у Смоленську так звану Александрівську школу. Там навчали майбутніх польських офіцерів безпеки. Було відібрано групу з двохсот громадян Польщі (польської, білоруської, української та єврейської національностей). Кількамісячні курси закінчило багато майбутніх функціонерів, зокрема Конрад Свєтліу, Юзеф Чапський та Мєчислав Мочар.

Наприкінці війни найважливішою «кузнею» кадрів для польської «служби безпеки» стала школа в Куйбишеві. Заняття велися російською мовою , лише польські новини викладалися рідною мовою курсантів. Їх навчали, що вінцем доказів є визнання провини. Звідси й післявоєнний стиль роботи, з тортурами і побиттями в'язнів, адже тортури неодмінно призводили до зізнань у злочинах, навіть у тих, які не були скоєні.

Після війни випускники Куйбишевських курсів зайняли керівні посади в Управлінні безпеки. Отож ядром польської «служби безпеки» стали люди, вишколені в Радянському Союзі, а не діячі Польської робітничої партії чи комуністичного антигітлерівського підпілля. Після війни в нових польських комуністичних спецслужбах система совєтських радників відігравала провідну роль. НКВС посилав своїх співробітників, щоб ті контролювали поляків.

Символом цієї залежності є генерал НКВС Іван Сєров. Звичайно , всі основні політичні рішення щодо Польщі приймав Іосіф Ствлін, але в ключовий період наприкінці Другої світової війни сталінську політику в Польщі насильно впроваджував саме цей офіцер НКВС.

З 1944 року генерал Сєров відповідав за «зміцнення зв'язків» між СРСР та Польщею. Юзеф Святло , один із найкраще поінформованих офіцерів Управління безпеки, який в грудні 1953 року втік на Захід, пізніше сказав в ефірі Радіо «Свобода»:

Юзеф Святло: «*Сєров не брав участі у військових операціях. Його завданням була політична організація країни в тилу, або, простіше кажучи, підготувати умови, щоб далі нав'язати Польщі комуністичну систему. Не забувайте, що тоді Польська робітнича партія була невеликою політичною групою, а залишки старих недобитих членів Комуністичної партії Польщі терміново звозили в країну з усього світу. Бєрут ще не мав розбудованого апарату держбезпеки і почувався дуже невпевнено на своїй посаді голови Державної національної ради серед ворожого до нього суспільства.*

Комуністичному режиму не вистачало людей і технічних засобів. Усе це мав забезпечити генерал Іванов-Сєров, керівник єдиної на той час організованої політичної сили і фактичний розпорядник технічних засобів на звільнених від німців територіях. Та насправді Сєров робив набагато більше. Він забезпечив безпорадну групу Бєрута планом дій у багатьох сферах, зокрема в релігійній».

Ця розповідь виразно показує , що польські комуністи спиралися на совєтські спецслужби, а не польське суспільство. Генерал Сєров разом із кількома сотнями совєтських радників створив і контролював польську держбезпеку: систему центрального міністерства громадської безпеки та місцевих управлінь безпеки — за зразком НКВС.

У березні 1945 року Іван Сєров офіційно став головним радником НКВС при польському Міністерстві громадської безпеки. У цьому ж місяці відбулася подія , яка символічно показала повну залежність післявоєнної Польщі від Радянського Союзу.

Саме Іван Сєров — під псевдонімом «генерал Іванов» – керував арештом шістнадцяти лідерів Польської підпільних держави, людей, які лише кілька місяців тому керували рухом опору в окупованій німцями країні. Цих найважливіших польських діячів перевезли до Москви і там засудили на так званому процесі шістнадцяти.

Процес шістнадцяти

Ця операція чудово показала, як Радянський Союз сприймає післявоєнну Польщу. Ці шістнадцять арештованих лідерів під час війни займали найвищі посади в Польській підпільній державі, вони були політичними спадкоємцями і продовжувачами традиції довоєнної Польщі.

Всіх їх, у тому числі Яна Станіслава Янковського, представника на території Польщі Уряду держави у вигнанні, Казімєжа Пужака, голову Ради національної єдності, генерала Леопольда Окуліцького, головнокомандувача Армії Крайової, совєтська сторона запросила на переговори 27 березня до Прушкова поблизу Варшави. Попри дані полякам гарантії безпеки, НКВС їх арештовує. Далі їх літаком перевезли до Москви, а в червні засудили до різних термінів ув'язнення.

Арешт і вивіз в СРСР лідерів польського підпілля шокували навіть деяких польських комуністів. Один із них , згодом перший секретар ЦК ПОРП Владислав Гомулка вважав , що цих шістнадцятьох поляків справді слід було судити, але в Польщі. Його обурювало, що це зробили в Радянському Союзі.

Арешт польських лідерів на території Польщі совєтськими спецслужбами став чітким знаком, що для СРСР польські комуністи та їхній владний апарат не мають великого політичного значення.

Генерал Іван Сєров також командував військами НКВС, які діяли на території Польщі до 1947 року і заарештували майже 50 тисяч осіб.

Крім того, офіцерів НКВС делегували на різні посади у польській армії. Найвідоміші з них – Дмітрій Вознесенський, керівник Головного управління інформації (тобто контррозвідки) Війська Польського, й Антон Скульбашевський, головний військовий прокурор. Вони відповідальні за виконання багатьох смертних вироків над польськими офіцерами і за тортури під час абсурдних розслідувань, коли полякам висували фальсифіковані звинувачення у співпраці із західними розвідками.

Після смерті Болєслава Бєрута 1956 року зв'язки Служби безпеки (наступниці Управління безпеки) і КДБ (наступника НКВС і Міністерства державної безпеки СРСР) стали дещо більш цивілізованими. Польські служби отримали трохи більше незалежності – так само, як політика польської влади загалом стала трохи більш суверенною, що було пов'язано з відходом від сталінізму в Радянському Союзі. У другій половині 1950-х років найбільш одіозні совєтські радники покинули Польщу.

Договір про співпрацю

Між 1955 і 1957 роками було підготовлено Договір про співробітництво органів безпеки СРСР і Польської Народної Республіки. Цей документ встановлював принципи співпраці польської та совєтської розвідок і контррозвідок. У ньому відзначалися спільні цілі, зокрема інтерес до штаб-квартир розвідок західних країн, осередків національних меншин поза межами ПНР і СРСР, організацій та інституцій, які вели підривну діяльність, – однією з них, наприклад, вважалося Радіо «Свобода». Спецслужби також мали спільно збирати інформацію щодо західної ядерної зброї, планували відправляти агентів за кордон і вербувати іноземців до співпраці.

Крім того, совєтські служби також відповідали за розвідувальне забезпечення совєтських військ, дислокованих у Польщі. Про деталі їх розміщення в Радянському Союзі напевно знали краще, ніж у відповідних польських органах. За угодою 1957 року в Польщі мало бути 39 місць дислокації Радянської армії, а через рік польсько-совєтська комісія нарахувала їх понад 70.

Після підписання згаданої угоди 12 січня 1957 року при польському керівництві Міністерства внутрішніх справ було створено совєтську групу зв'язку КДБ, яка діяла до 1990 року. Прикметно, що в совєтському міністерстві не передбачалося створення польської групи – це дає уявлення про залежність однієї сторони від другої.

Крім цих офіційно затверджених структур, совєтські спецслужби користувалися у Польщі послугами своєї агентури, що діяла в польських цивільних і військових спецслужбах, в партійному апараті, а також постійно використовували мережу неформальних контактів.

У 1961 році в Радянському Союзі була заснована польська група «Вісла». Вона діяла в Москві та більшості міст європейської частини СРСР. У співпраці з КДБ ця група «проводила роботу» з поляками, які перебували в Радянському Союзі: робітниками, туристами, студентами. Через багато років, у 1980-х, польські спецслужби стежили, зокрема, за тим, чи поляки не поширюють на території СРСР ідеї «Солідарності».

Ще одну угоду 27 листопада 1971 року підписали міністр внутрішніх справ Францішек Шляхціц і голова КДБ Юрій Андропов. Тоді групу «Вісла» підвищили до рангу оперативної групи МВС ПНР при КДБ СРСР. Також було створено представництво КДБ СРСР при МВС ПНР під назвою група «Нарва».

Вербування

Представництво совєтських спецслужб містилося в будинку на вулиці Сулковіцького у Варшаві, за пів кілометра від совєтського посольства. Командували групою офіцери у званні генерал-майора. До складу представництва входило кільканадцять осіб, які працювали в штаті совєтського посольства. Вони підтримували зв'язок між совєтськими та польськими спецслужбами і вели агентурну роботу.

Польські офіцери охоче «браталися» з ними, розраховуючи на підтримку при підвищенні по службі. Тому було легко витягнути з них інформацію навіть шляхом приватних контактів. Радянські офіцери вільно почувалися в будівлі польського міністерства внутрішніх справ: заходили без жодного контролю, бо мали перепустки.

Крім того, совєтські спецслужби проводили доволі специфічну роботу з вербування: налагоджували контакти з поляками «під чужим прапором». Їхні співробітники видавали себе за громадян західних країн. Вони добре знали англійську мову і західні реалії, адже раніше часто працювали в США чи Великій Британії.

У 1977 році з ініціативи КДБ була створена Об'єднана система обліку даних про противника (рос. СОУД – Система Объединённого Учёта Данных о Противнике). Система була створена в результаті угоди між службами Болгарії , Чехословаччини, Куби, Монголії, Німецької Демократичної Республіки, Польщі, Угорщини та СРСР.

Дані записувалися в паперовому вигляді та в комп'ютерну базу даних. Про систему відомо небагато, але подейкують, що вона містить, наприклад, особисті дані деяких польських опозиціонерів: Яцека Куроня, Кароля Модзелєвського, Адама Міхніка, Збігнєва Буяка. СОУД працювала на комп'ютерах «Мінськ» і продукції виробництва НДР. Однак через проблеми з уніфікацією систем і програмного забезпечення Служба безпеки Польщі не мала безпосереднього доступу до даних, які КДБ зберігав у Москві.

Польські працівники служби безпеки далі навчалися в Радянському Союзі. У 1972 – 1990 роках навчання в центрах КДБ і МВС СРСР пройшло близько 600 працівників міністерства внутрішніх справ Польщі.

Залежність польських спецслужб від совєтських досі створює певну проблему, на перший погляд незначну, та насправді дуже важливу. Польським історикам надзвичайно важко писати про історію Польської Народної Республіки, не маючи доступу до архівів КДБ. Важко описати долю навіть найвидатніших польських комуністів без совєтської документації, бо вона могла б пролити нове світло на багато постатей. Але архіви російських спецслужб залишаються закритими. Без доступу до них знання про післявоєнну історію Польщі залишатиметься неповним.

Пйотр ЛІПІНСЬКИЙ,
журналіст, майже 20 років
співпрацює з Gazeta Wyborcza
Переклала Ірена Шевченко
Опубліковано у виданні
«Нова Польща»
Сайт «Аргумент», 17.03.2024

«Редактор» Василь Мудрий і його «Діло»

У списку тих, кого дуже хотіли завербувати в 1930-ті роки працівники НКВД СССР, був тодішній голова Українського національно-демократичного об'єднання – найпотужнішої західноукраїнської парламентської партії і головний редактор найстарішої української галицької газети «Діло» Василь Мудрий.

Про те, чому чекісти прагнули мати в своєму специфічному пропагандистському арсеналі талановитих журналістів, ораторів, депутатів закордонних парламентів, розповідають розсекречені документи архіву Служби зовнішньої розвідки України, які доповнюють уже відомі факти з насиченого багатьма подіями життя і діяльності Василя Мудрого (19 березня 1893 р. – 19 березня 1966 р.).

Справі, яку завели на Василя Мудрого, дали назву «Редактор». Постанову про заведення справи склав 15 лютого 1935 року оперуповноважений групи «А» Іноземного відділу Головного управління держбезпеки НКВД СССР Павло Судоплатов.

У той час він уже активно працював по Євгену Коновальцю, Євгену Ляховичу та іншим діячам українського національно-визвольного руху, мав на зв'язку особливо цінного агента «Лебедя» (Василя Хомяка), за сприяння якого здобував доступ до перших осіб українських закордонних емігрантських центрів. Відтак спокуса завербувати ще одного діяча такого рівня була великою.

У постанові Павло Судоплатов зазначав, що Василь Мудрий є «одним із головних діячів антирадянської пропаганди проти СССР, організатором ОУН». Інформація про причетність фігуранта справи до створення ОУН у даному випадку була неточною. Водночас інші матеріали, здобуті раніше й долучені до справи, свідчили про велику вагу того в еміграції, зокрема, в публічній сфері.

В одній із перших довідок на нього зазначається таке:

«Був одним із найпомітніших студентів так званого підпільного українського університету (написав книгу про роботу того університету).

Невдовзі працював референтом при редакції «Діло» з питань Радянської України, вважався фахівцем у цих питаннях…

Коли ж редактор «Діла» Федорцев остаточно перейшов на радянофільську платформу, голова УНДО Дм. Левицький висунув Мудрого головним редактором «Діла».

Поступово Мудрий перейшов на позиції верхівки УНДО (антирадянські, інтервенціоністські, католицькі).

Він спільно з Дм. Левицьким, Целевичем і Макарушкой готував антирадянські резолюції на з'їзді УНДО в 1932 р.

У 1933 р. Мудрий видав книгу «Лихоліття України». Входить до групи найбільших ворогів СССР» (Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України, Фонд 1, Справа 7637, Том 1, Аркуш 27).

Це були далеко неповні відомості. Як свідчать інші джерела, Василь Мудрий народився в с. Вікно на Тернопільщині, закінчив українську гімназію в Тернополі, навчався на філософському факультеті Львівського університету.

Упродовж 1921 – 1925 років був співзасновником та секретарем Львівського таємного українського університету, про який ідеться в довідці НКВД. Посаду головного редактора газети «Діло» обіймав з 1927 по 1935 рік. Із 1925 року був співзасновником Українського національно-демократичного об'єднання, а з 1935 по 1939 рік – його головою.

УНДО була найпотужнішою західноукраїнською парламентською партією 1920 – 1930 років. Її програма ґрунтувалася на ідеології соборності й державності, демократії та антикомунізму. Партія мала свої осередки по всіх містах, містечках і великих селах Галичини і частково на Волині.

Брала участь у виборах до польського парламенту, мала в обох парламентських палатах свої фракції та представників у президії Сейму та Сенату і була впливовою силою в політичному житті Речі Посполитої. В. Мудрий, як голова УНДО, також мав депутатський мандат і навіть був обраний віцемаршалком Сейму. У 1935 році після переговорів з польським урядом він разом із групою однодумців проголосив політику нормалізації польсько-українських відносин на Західній Україні і активно відстоював з трибуни таку позицію.

Усе це становило неабиякий інтерес для сталінських спецслужб, які ще в 1931 році «поклали око» на Василя Мудрого. У листі з москви до начальника Іноземного відділу ГПУ УССР тов. Шварца зазначалося:

«Вербовка Мудрого В. має безсумнівний інтерес. Необхідно використати наявні у вас для цього можливості… Якщо ви вважатимете за необхідне провести обробку Мудрого через наш зак. апарат, прохання надіслати нам вербувальний лист… (ГДА СЗР України, Ф.1, Спр. 7637, Т. 1, Арк. 4).

Для вирішення цього питання почали шукати підходи через близьких родичів. Невдовзі зупинилися на кандидатурі Володимира Іванчука, сестра якого була дружиною Василя Мудрого. Про нього упродовж певного часу збирали інформацію, щоб залучити до співпраці, потім вивести на територію Польщі і вже там через нього спробувати схилити до співробітництва й самого Василя Мудрого. Але внаслідок вивчення дійшли висновку, що свояк був затятим петлюрівцем і не надто симпатизував радянській владі.

На «щиру» співпрацю не пішов і «жодних матеріалів по українській контрреволюції не надав». Відтак, як свідчать архівні документи, «у 1933 році він був заарештований за справами «Повстанці» і «УВО», утримувався під вартою в Віноблвідділі ГПУ і невдовзі згідно з вироком Суд. Трійки був розстріляний».

Уривчасті відомості, які вдавалося здобувати чекістами стосовно В. Мудрого, свідчили, що той як посол у польському Сеймі від Львівського виборчого округу «мав великий авторитет і популярність, особливо серед інтелігенції і свідомого селянства в Галичині». Він всіляко відстоював українські інтереси і намагався запобігати конфліктам у стосунках між українцями й поляками, що в той період нерідко траплялися.

У зв'язку з цим наводиться один цікавий епізод. Коли під натиском гітлерівської Німеччини розпалася Чехословаччина і на Закарпатті була проголошена Карпатська Україна, українська молодь почала масово вступати до лав УНДО й мала намір їхати туди й допомагати боронити українську державність. Цей рух, зазначається в одному з архівних документів, викликав невдоволення в польському уряді, який почав переслідувати тих, хто виступав за українське національне відродження, і навіть заарештовувати тих, хто прагнув пробратися у Закарпаття.

З цього питання до Василя Мудрого звернувся один з українських діячів, який попросив заявити в Сеймі протест проти таких репресій. На це той нібито відповів, що «не варто робити того, що дуже дратує поляків, а нам приносить незначні результати». Мовляв, якщо полякам не подобається масовий вступ українців до УНДО, то краще стримати цей процес, бо не в кількості сила, а в якості і що краще мати десяток відданих справі осіб, ніж тисячі членів на папері.

Василь Мудрий виступав за еволюційні процеси самоорганізації українського громадянського суспільства, толерантність у відносинах з іншими націями, співпрацю з усіма демократичними силами тодішньої Польщі, за парламентські, легальні засоби досягнення політичних цілей. У цьому контексті цілком логічною і послідовною була його позиція в перші дні вторгнення гітлерівських військ на територію Польщі.

2 вересня 1939 року у Варшаві на останньому засіданні Сейму Василь Мудрий заявив від імені Української парламентської репрезентації, що українці у війську виконають свій громадянський обов'язок щодо оборони Польської держави.

Про ті дні в архівних документах розвідки збереглися цікаві свідчення колеги Василя Мудрого по партійній роботі, генерального секретаря УНДО і посла Сейму Речі Посполитої Володимира Целевича. У вересні 1939 року його заарештували органи НКВД у Львові і піддали численним допитам. Прагнули дізнатися якомога більше і про Василя Мудрого.

Ось які свідчення він надав на одному з допитів:

«Василь Мудрий… служив в УГА і разом з нею був в Україні. При уряді Петлюри був цивільним комісаром у Проскурові…

В «Ділі» пише здебільшого про становище в СССР і радянській Україні. Вважав себе фахівцем у цих питаннях, тому що був в Україні…

Мудрий був одним із тих небагатьох, хто систематично читав радянські газети та ін. літературу.

В УНДО Мудрий відігравав провідну роль. Він був автором програми УНДО, зазвичай був автором резолюцій, які приймалися Центральним Комітетом і з'їздом УНДО…

Мудрий був автором і невдовзі палким захисником резолюції про автономію Західної України в складі Польської держави…

Як людина Мудрий – дуже цікавий типаж. Дуже впертий, незламний, рішуче захищає свої погляди, хай би правильні вони чи ні. Не рахується з думкою інших. Дуже недовірливий, не відвертий, не любить радитися. Для ролі лідера має недостатньо освіти, але все ж стоїть вище Дмитра Левицького. Я був з Мудрим в хороших стосунках, але й зі мною він не був повністю відвертим…

Мудрий жив лише на зарплату, яку він одержував як депутат Сейму і віце-голова Сейму – загалом близько 900 злотих на місяць, він не має жодного майна…

Останній раз я бачив Мудрого у дні захоплення Львова Червоною армією. Згадую такі обставини нашого останнього побачення. Якось через вікно своєї квартири я побачив, що вулицею йде Мудрий. Я спустився вниз і покликав його. Мудрий мені заявив, що він покидає Львів і вважатиме мене божевільним, якщо я залишуся в місті…

В останній моїй розмові з ним він запевняв, що всіх нас більшовики заарештують і розстріляють» (ГДА СЗР України, Ф.1, Спр. 7637, Т. 2, Арк. 99 –104).

Із Володимиром Целевичем так і сталося. За деякими свідченнями, він помер на початку 1940-х років у одній із тюрем Саратова. Така сама доля могли б очікувати на Василя Мудрого, якби він вчасно не виїхав зі Львова. У той період від його вербування ще не відмовилися. Але в планах було вже не схиляння до співпраці шляхом якогось ідеологічного впливу, переконань чи заохочень. Мали намір шантажувати близькими родичами, які не встигли виїхати і по суті опинилися в заручниках сталінської системи.

В одному з документів НКВД УССР, датованому листопадом 1939 року, повідомляється про те, що у Львові залишилися дружини й діти відомих українських діячів.

«Безсумнівно, – зазначається далі, – ці люди шукатимуть шляхи для встановлення контактів зі своїми сім'ями і можливо намагатимуться вивезти їх за кордон. Цього ми в жодному разі не маємо допустити. Перебування цих сімей у Львові необхідно використати в оперативних цілях, створити низку агентурних комбінацій, які потрібно будувати по лінії придбання цінної агентури з цієї категорії. Особливу увагу слід приділити розробці дружин Мудрого, Палієва, Голіяна…» (ГДА СЗР України, Ф.1, Спр. 7637, Т. 2, Арк. 98).

Водночас в архівних фондах не виявлено документів, які б свідчили про те, що чекістам вдалося здійснити такий задум. Відтак у подальшому вони відстежували переміщення і діяльність Василя Мудрого лише з повідомлень наявної закордонної агентури і публікацій у пресі. На підставі цього складали узагальнені довідки про нього.

У одній із таких зазначається, що він зі Львова подався до Кракова, де невдовзі був обраний віцепрезидентом «Українського консолідаційного комітету», створеного за ініціативою ОУН(б) із учасників різних українських національних формувань. На цій посаді він нібито тісно співпрацював з визначними діячами ОУН і проводив активну антирадянську діяльність.

Про те, чим займався Василь Мудрий у період Другої світової війни, органам НКВД встановити не вдалося. У поле зору він знову потрапив лише у 1945 році. У документах зазначається, що він мешкав у американській зоні окупації Німеччини в місті Бад-Кісінгені і очолював Центральний «Український допомоговий комітет», якому підпорядковувалися всі допомогові комітети в американській, англійській і французькій зонах окупації.

Крім цього, він був головою «Центрального представництва української еміграції»», до завдань якого входило перешкоджання заходам із примусової репатріації радянських громадян до СССР, а також сприяння в масовому переселенню їх із західних зон окупації Німеччини й Австрії до США, Англії, Франції та інших країн.

Одночасно Василь Мудрий, як зазначається в довідках, був активним членом «Координаційного українського комітету», створеного в 1946 році, до завдань якого входило «об'єднання за кордоном усіх українських націоналістичних формувань для боротьби проти Радянського Союзу». У 1947 році поновив діяльність «Українського національно-демократичного об'єднання». А упродовж 1948 – 1949 років обіймав посаду заступника прем'єр-міністра українського коаліційного уряду – «Української Національної Ради».

Зібране чекістами досьє завершується інформацією про те, що Василь Мудрий у 1949 році як представник українського еміграційного уряду виїхав до США і там був «екзекутивним директором «Злучного американо-українського допомогового комітету» (тобто виконавчим директором «Українського конгресового комітету Америки» – УККА). Остання довідка датована 1959 роком.

Але то вже була лише фіксація подій і фактів. Ні глибокої агентурної розробки Василя Мудрого, ні якогось впливу на нього, не кажучи вже про намагання завербувати, так і не вдалося здійснити. Водночас розсекречені документи і характеристики свідчать про те, що навіть якби й вдалося підступитися до нього ближче, все одно такі наміри були приречені на невдачу. Василь Мудрий за жодних обставин не пішов би на співпрацю. Адже упродовж усього життя він незмінно стояв на позиціях українського патріота і послідовного борця за українську справу.

До останніх днів Василь Мудрий обіймав посаду виконавчого директора УККА, був головою Об'єднання українців в Америці «Самопоміч» і редактором його друкованого органу «Новий світ», дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка і членом його Головної Ради, займався написанням книжок і статей на різноманітні теми. Помер у Нью-Йорку 19 березня 1966 року.

Олександр СКРИПНИК,
дослідник історії спецслужб

Як 85 років тому Угорщина захопила Карпатську Україну

У березні 1939 року Угорщина, де існував профашистський режим, здійснила анексію Карпатської України.Ця подія не вважається початком Другої світової війни. Хоча ця анексія супроводжувалася військовими діями, а чимало українців загинули в боях із угорськими окупантами.

Були, щоправда, втрати і з угорського боку, зазначає Радіо Свобода.

За великим рахунком, Карпатська Україна стала жертвою гри тогочасних держав Європи. В її анексії була зацікавлена не лише Угорщина, але також Польща й Радянський Союз, які боялися розвитку українського національного руху. У цій ситуації нацистська Німеччина «вмила руки». В певному сенсі, загарбання угорцями Карпатської України стало предвісником Другої світової війни.

Крах Версальської системи

Версальська система міжнародних відносин, що склалася після Першої світової війни, виявилася недостатньо дієвою. Між державами-переможцями й переможеними зберігалися значні протиріччя. У окремих країнах, які зазнали поразки в Першій світовій війні, спостерігалося наростання реваншистських настроїв. Зокрема, це стосується Німеччини й Угорщини, які претендували на розширення територій своїх держав. Також на це претендував Радянський Союз – трансформований наступник імперської Росії.

У 1938 році Версальська система практично перестала діяти. Того року були зроблені певні кроки, які, власне, й привели до Другої світової війни.

30 вересня 1938 року в Мюнхені очільники Великобританії, Франції, Німеччини та Італії уклали договір, за яким був даний старт розділу Чехословаччини.

Судетська область передавалася нацистській Німеччині. Також, згідно з цією угодою, Чехословаччина мала задовольнити територіальні претензії Угорщини та Польщі, віддавши їм певні території, де проживало, відповідно, угорське й польське населення.

Керівництво Чехословаччини змушене було не лише погодитися із територіальними втратами, а й піти на федералізацію своєї держави.

Тепер вона складалася з трьох частин – Чехії, Словаччини й Підкарпатської Русі (Карпатської України).

8 жовтня 1938 року було створено перший уряд (Рада міністрів) Підкарпатської Русі, який очолив Андрій Бродій. Перебував він у адміністративному центрі краю – Ужгороді.

Офіційне затвердження цього уряду центральною владою у Празі відбулося 11 жовтня 1938 р. Однак цей уряд довго не проіснував. Бродій мав проугорську орієнтацію. Він вів переговори з керівництвом Угорщини про приєднання до неї карпатського краю.

26 жовтня 1938 року Бродія усунули з посади голови уряду. І в той же день його арештувала чехословацька поліція за «державну зраду і шпигунство».

Новим очільником уряду Карпатської України став лідер Християнсько-народної партії, греко-католицький священик Августин Волошин,

Зображення президента Карпатської України Августина Волошина на поштовій марці

який мав проукраїнську орієнтацію.

Уряд Волошина дозволив вживати поряд із назвою «Підкарпатська Русь» найменування «Карпатськаа Україна». Однак остання виявилася неприйнятною для чехословацьких урядовців і вони наполягали на вживанні старої назви.

Згідно з рішенням першого Віденського арбітражу від 2 листопада 1938 року, північно-західна частина Карпатської України (Ужгородський, Мукачівський і Севлюський повіти) з найбільшими містами краю Ужгородом та Мукачевом були передані Угорщині. У такій ситуації столицю Карпатської України 10 листопада перенесли до Хуста.

Українська держава на карпатських теренах

Для захисту автономної Карпатської України було сформоване парамілітане формування «Карпатська Січ», допомогу в створенні якої надала Організація Українських Націоналістів. Чимало свідомих українців покладали великі надії на це державне утворення. Вони сподівалися, що воно стане осередком, який дозволить їм з часом відновити Українську державу.

Уряд Волошина здійснював заходи, спрямовані на розбудову держави. Зокрема, налагоджувалася робота промисловості, транспорту й торгівлі. Здійснювалася українізація державної адміністрації, системи освіти й видавничої справи. Особливо активізувалося культурно-мистецьке життя. До Хуста приїхали такі письменники, як Олег Ольжич і Улас Самчук. Тут почав працювати театр «Нова сцена».

12 лютого 1939 р. відбулись вибори до вищого законодавчого органу Карпатської України – Сойму. На них абсолютну більшість голосів (близько 92,4 відсотків) здобули кандидати від Українського Національного Об'єднання.

Командир Організації народної оборони «Карпатська Січ» Дмитро Климпуш (у чорній шапці) разом з іншими військовими організації. Хуст, березень 1939 року

15 березня 1939 року в умовах остаточного розпаду Чехословаччини, Сойм проголосив незалежність Карпатської України. Тоді ж була прийнята конституція цієї держави. Президентом її обрали Волошина.

Однак Карпатська Україна зазнала вторгнення з боку Угорщини. Ще в ніч з 13 на 14 березня угорські війська почали захоплення її території. Їм допомагали польські військові групи, здійснюючи різноманітні диверсії. «Карпатська Січ» не мала змоги ефективно протистояти добре озброєній угорській армії. До того ж чеські війська, що залишалися на теренах Карпатської України, фактично, діяли проти «Карпатської Січі».

Тіла загиблих бійців Організації народної оборони «Карпатська Січ», які обороняли від угорських окупантів місто Хуст. Карпатська Україна, неподалік Хуста, 16 березня 1939 року

Найбільший бій між угорськими військами й українськими воїнами відбувся на Красному полі неподалік Хуста.

16 березня 1939 року зазнавши втрат, угорці захопили це місто.

Керівники молодої держави змушені були емігрувати. 18 березня більшу частину земель Карпатської України окупували угорські війська. Щоправда, у гірських районах загони «Карпатської Січі» продовжували боротьбу з окупантами до кінця травня 1939 року

7 липня 1939 року угорці остаточно анексували Карпатську Україну.

Ця анексія супроводжувалася жорстоким терором проти українців.Тисячі членів «Карпатської Січі» були або розстріляні, або потрапили в концентраційні табори й тюрми. Знищені були українські організації, зокрема «Просвіта».

Натомість угорці пропагували серед українського населення краю русинство. Вони дозволили видавати часопис «Зоря», що друкувався «русинською мовою». Це робилося для того, щоб утвердити думку про окремішність населення Карпатської України, його відмінність від українців.

На жаль, про цю трагічну сторінку в нашій історії мало знають у світі. Зрештою, як і в Україні.

А шкода… Бо те, що діялося 85 років тому, є повчальним і для нас, українців, і для європейців.

Петро КРАЛЮК,
голова Вченої ради Національного університету «Острозька академія»,
професор, заслужений діяч науки і техніки України

Опубліковано у виданні «Радіо Свобода»
Сайт «Аргумент». 16.03.2024

«Пам'ятай, що живеш коротко, а мертвим будеш довго»

Що читаємо? Юрій Тис-Крохмалюк «Щоденник національного героя Селепка Лавочки» (Буенос-Айрес, 1954 рік)

Багато хто із Вас читав, або може просто чув про «Пригоди бравого вояка Швейка». Упевнений, що у будь-який час та у будь-якому війську були, є і будуть свої Швейки. Так, часами, в ЗСУ виділяють такого собі «солдата Пупка». Є ще відомий мем: «Коли наряди фігачиш за Пупка, окопи копаєш за Пупка, піздов получаєш за Пупка. А потім тобі ще й дзвонять зі штабу, щоб ти забрав грамоту Пупка і розписався за Пупка у відомості про отримання».

Такий національний герой був у війську й у Другу світову війну, належав він до Дивізії «Галичина» й звали його Селепко Лавочка.

Лавочка не був дурником, хоча може тільки трошки. У нього це була своєрідна мудрість. Зрештою в одному із епізодів він пояснював це так:

«…Дурням краще на світі. Вони мають успіх у дівчат, бо є безжурні й веселі. Вчені дістають за жінок самих холер, як, наприклад, мій приятель Юсько – мовознавець, а дурні – самих янголів. Це робить природа, щоб розумні не дуже множилися і зло вчености не ширилося на світі…».

Тут же ж і додам роздуми Лавочки про дружину його кращого друга Юська: «…Я дуже щиро приятелював з Юськом. Його жінку знаю добре. Була собі нічого. Опісля стала такою, що навіть мрець її не схотів би. Це, певне, з жовчі…»

Перед тим як продовжити, коротко ще хочеться згадати про автора. Юрій Тис-Крохмалюк, був старшиною Дивізії «Галичина» і пройшов із нею весь бойовий шлях, тож читаючи про пригоди Лавочки, Ви, через жарти пройдете й короткий курс історії Дивізії: від вишкільних таборів до Бродів, Банської Бистриці та Фельдбаха.

Селепко більшість життєвих подій сприймає з гумором, чи то добрих, чи поганих, чи ніяких. І це дуже важливо. Не я перший це скажу, але навіть у сучасній нашій війні військові дуже часто жартують. Так, часами цей гумор чорний, але він допомагає. Дуже допомагає. Тож і Лавочка разом із побратимами нерідко жартували із того, що бачили і проживали.

Так, скажімо Селепко занотував у щоденнику напутнє слово, котре їм говорили у Львові перед відправкою до Гайделягеру:

«…Пані редакторка Струтинська не плакала, бо має тверду вдачу, але порадила нам, щоб ми, коли будемо в ситуації «або-або», вибирали одне «або». При кінці сказала піднесеним голосом, що княгиня Ольга має жити відтепер у наших наплечниках…»

Мені, як курцеві, сподобався також і ще й один момент. Лавочка супроводжував отця-доктора Василя Лабу до Франції й, їдучи з ним у купе, міг вдосталь накуритися офіцерських цигарок (о. Лаба був капеланом, а отже мав старшинське звання). У купе сиділа німкеня котрій не подобався цигарковий дим, але так як вагон був для курців, то їй не було де дітися. Там між ними виникнула така ось розмова:

«…– Цигарка, мої панове, має стільки нікотини, що може вбити коня! – Нонсенс, – кажу я, – коні, прошу пані, не курять…»

Варто сказати, що Селепко, коли мова заходила за бойові дії ставав серйозним (ну майже), але це справді відчутно й у самій книжці. Тож тут хочу процитувати його думки про фронтових старших (офіцерів). Я, до слова, тішуся, що мені на бойовому шляху траплялися наразі тільки такі.

«…Бути фронтовим старшиною – не навчишся ні в школі, ні на курсах, ні в кантині. Не треба бути ні мудрим, ні дурним. Треба бути фронтовим старшиною. Вони батьки сотні. Вони відповідальні за все: за харч і зброю, за життя і смерть. Вони завжди з нами. В болоті і в голоді. Коли воєнне щастя відвернеться від сотні, вони за те відповідають. Їх кудись забирають. Коли все в порядку, інші дістають за них відзначення. Коли приходить черга, гинуть так само як ти, селепку, і ніхто його не згадає – як і тебе. Його, фронтового старшину, невідомого вояка великих воєн…»

Юрій Тис-Крохмалюк

На цьому буду завершувати. Справді рекомендую книжку усім, особливо бойовим побратимам і посестрам.

Але перед тим як перейти до цитат ще треба дати важливе уточнення від самого Селепка (і про книжку, і про цитати):

«…коли декого з людей невійськових вражатиме те, що стільки місця відпущено дівчатам, то я знову відповідаю завчасу, що кожний вояк будує свою дуже крихку майбутність на жіночій слабості, і врешті, як показав досвід, таки стає людиною статечною, тобто батьком родини. Як відомо, доти дзбан воду носить, поки не наллють до нього пива!...»

Цитати:

«…Врешті, багато людей брешуть часом з вигоди; і з тієї вигоди говорять часом правду!...»

«…Коли дівчина покине, і ціла любов розвіється як мара, тоді тільки малі люди лементують. Люди з великим серцем знаходять другу, а великі духи мають завжди в запасі іншу. Я зараховую себе до селепків з великим серцем і з великим, геройським духом…»

«…пам'ятай, що живеш коротко, а мертвим будеш довго…»

«…Треба вчитися! Ми прийшли до війська не щоб тільки прийти, але щоб до чогось прийти!...»

«…ми збудовані пласко й не знати що до чого, жінки збудовані бальконічно. В них відразу видно, що ззаду вони до сидження, а спереду до почувань…»

«…Відомо бо, що без хліба й чорної кави найбільш геройське серце падає в самі штани, і його годі знайти…»

«…Найгіршою прикметою горілки є те, що як вип'єш одну чарку, стаєш іншою людиною, а ця інша людина хоче теж випити одну чарку…»

«…життя і смерть це так, як би пили смачну чорну каву, а на споді чашки відкрили втоплену муху…»

Володимир БІРЧАК,
історик, редактор «Історичної правди»,
керівник академічних програм Центру досліджень визвольного руху,
заступник директора Архіву СБУ (2014 – 2016).

«Українська правда» – «Історична правда», 19.03.2024
Pravda.com.ua

Річниця Куренівської трагедії:

до останнього моменту радянська влада не сприймала загрозу всерйоз

13 березня, у Києві вшановували пам'ять загиблих під час Куренівської трагедії – техногенної катастрофи, що рівно 63 роки тому забрала життя понад 150 осіб та ще тисячі жителів столиці залишила без даху над головою. Того страшного дня внаслідок розмиву дамби тонни пульпи з Бабиного Яру затопили район Куренівку і призвели до жахливих наслідків.

Радянська влада тоді навмисно проігнорувала загрозу руйнування, хоча про такий ризик було відомо принаймні за кілька місяців. Наслідки ж трагедії намагалися применшити й ретельно «коригували» дані про жертви. У виданні «Телеграф» нагадують, що ж сталося 13 березня 1961 року в Києві та відновити перебіг подій.

Що передувало Куренівській катастрофі

У 1950 році виникла необхідність очищення кар'єрів Петровських цегельних заводів від невиробничих ґрунтів. У березні цього ж року керівництво Києва постановило транспортувати ці ґрунти гідромеханічним способом, у вигляді пульпи, і замити ними відроги Бабиного Яру.

При цьому, за офіційною версією, переслідувалося дві мети: очистити кар'єри від невиробничих ґрунтів і ліквідувати глибокий яр (завдовжки 2,5 км і завглибшки понад 50 м) у межах міста, який був одним із найбільших у Києві.

Таким чином хотіли впорядкувати територію, прилеглу до Сирецького житлового масиву, і поліпшити транспортне сполучення між районами Куренівка і Лук'янівка. Для створення плоского рельєфу побічний продукт роботи цегельних заводів пропонувалося вивести у відроги Бабиного Яру у вигляді пульпи – грязьової піщано-глинистої маси.

У грудні 1952 року Київський міськвиконком видав дозвіл розпочати намив відрога № 3. Замив Бабиного Яру тривав близько 10 років і за цей час було намито понад 4 млн м³ ґрунту. Загальна площа намиву склала близько одного 1 км².

Намив виконувався на висоті від 40 до 60 м над рівнем житлового масиву Куренівка. Пласт досягав 30 м, але замість бетонної греблі будівельники звели земляну, яка не відповідала ні первісному проекту, ні нормам безпеки.

Згодом було виявлено численні відхилення від проектної технології робіт, а сам проект піддався критиці.

У лютому 1957 року Спецінспекція Подільського району Києва відзначила постійний аварійний стан водовідведення з Бабиного Яру, внаслідок чого відбувалося підтоплення прилеглих територій, особливо у зимовий час.

Проте інформацію про загрозу руйнування греблі було проігноровано радянською владою, хоча про такий ризик було відомо принаймні за кілька місяців.

День Куренівської трагедії

Близько 9.20 ранку 13 березня 1961 року стався прорив дамби, яка утримувала насичений водою ґрунт у яру. Внаслідок цього близько 600 тис. м³ розрідженого ґрунту хлинуло на район Куренівки, утворивши вал заввишки в момент прориву 8 – 10 метрів, а на виході з яру в район житлової забудови – близько 4 метрів.

Цей вал рідкого бруду рухався зі швидкістю 3 – 5 м/с і накрив житлові квартали разом із транспортом та пасажирами між вулицями Фрунзе (нині Кирилівська) та Новокостянтинівською.

Загальна площа, яку накрив потоп сягнула 30 гектарів

Внаслідок трагедії було затоплено території трамвайного депо імені Красіна та експериментального заводу «Укрпромконструктор», а також будівельний двір управління капітальних ремонтів міськвиконкому та стадіон «Спартак».

Пульпа, що розтеклася, покрила більшу частину постраждалої території шаром від 0,5 до 4 метрів.

Ситуацію посилило те, що вчасно не було передано команду відключити енергопостачання, і тому в трамвайному парку була значна кількість загиблих від ураження електричним струмом.

На газовій підстанції, що стояла над канавою з боку Кирилівської церкви, миттєво спалахнула пожежа. Увечері прошарок рідкого бруду на вулиці Фрунзе залишався на рівні 20 – 40 см. Солдати розгрібали завали, щоб відкопати загиблих.

Чимало городян хотіли допомогти, але їх не допускали — місце трагедії оточили щільним кільцем міліції. Щоб остаточно все розчистити, знадобилося кілька тижнів.

Влада знала про небезпеку, але нічого не зробила

Причиною трагедії стала ненадійна земляна дамба, яка перегороджувала Бабин Яр, куди 10 років зливали пульпу з цегельних Петрівських заводів. Міських чиновників не хвилювало, що вони заливають брудом місця масових поховань киян, розстріляних під час окупації, – просто так було дешевше, ніж вивозити ґрунти.

Як розповідали місцеві жителі, всі в окрузі знали, що дренажна система не справлялася з відведенням надлишкової рідини і через дамбу просочується вода – взимку всі прилеглі території регулярно затоплювало. Але ніхто не ставився до потенційної загрози всерйоз, навіть коли буквально за кілька днів до трагедії міські служби почали зміцнювати дамбу бетонними конструкціями.

Роботи з відкопування трамвая та тролейбуса

Київські газети писали на початку 90-х років, що дамба почала протікати ще на початку березня. Жителі Куренівки попереджали міську владу про її жалюгідний стан задовго до трагедії – але тодішній голова міськвиконкому Олексій Давидов розпорядився не пропускати городян, які приходили зі скаргами, мовляв, нічого серйозного там немає.

За інформацією Інституту Національної пам'яті України, радянська влада проігнорувала загрозу руйнування греблі, хоча про такий ризик було відомо принаймні за кілька місяців. «Панікерам», які повідомляли про можливу трагедію, загрожували арештом.

Після затоплення Куренівки пульпою у Києві на кілька днів відключили міжміський зв'язок.

Вперше відкрито вшанували жертви катастрофи працівники КП «Київпастранс» у 1991 році – біля Подільського трамвайного депо. А за три роки тут відкрили пам'ятний знак, на стелі якого вигравіровано прізвища всіх загиблих.

Кількість загиблих та масштаби руйнувань

Куренівська трагедія була техногенною аварією локального характеру, яка, втім, відображала типові радянські практики: виробничі плани дорожчі за людське життя, мета виправдовує засоби, кон'юнктурна пам'ять про жертв війни і так далі.

Вже 31 березня в газеті «Вечірній Київ» було опубліковано звіт комісії з розслідування катастрофи, в якому наведено такі цифри:

145 людини загинули;

143 дістали поранення різної тяжкості;

8 чоловік вважалося зниклими безвісти;

68 житлових будинків та 13 адмінбудівель були зруйновані;

298 квартир та 163 приватні будинки виявилися непридатними для житла;

353 сім'ї залишилися без даху над головою.

Експертна комісія зробила висновок, що катастрофа сталася через помилки у проекті греблі, які не були вчасно виявлені експертизою, та порушеннями під час будівельних робіт.

Внаслідок того, що відбулося, значний відрізок вулиці Фрунзе, прилеглий до Куренівського парку, трамвайного депо та стадіону «Спартак», довелося відбудовувати заново.

Варто зазначити, що одразу після катастрофи в Києві, а потім і за його межами почали поширюватися чутки про те, що внаслідок катастрофи загинуло до 2 тисяч осіб та більше.

Розповсюджувачі чуток нерідко посилалися на повідомлення, нібито передані іноземними радіостанціями.

Два повідомлення по радіо, зроблені 16 та 18 березня, щодо людських жертв базувалися на поточних звітах про кількість виявлених тіл і, таким чином, містили лише попередні неповні відомості про чисельність загиблих, про що у повідомленнях замовчувалося.

Внаслідок цього повідомлення посилили недовіру громадськості до офіційних відомостей про кількість жертв катастрофи, але достовірних даних про те, що кількість загиблих під час Куренівської трагедії сягало декількох тисяч, наразі, немає.

Ганна НЕСТЕРОВА

Опубліковано у виданні «Телеграф»

Сайт «Аргумент», 15.03.2024

Розбір завалів

Зруйновані будинки та дитячий садок

Календар всесвітньої історії

5 квітня

1710 – гетьман Пилип Орлик в еміграції у селі Бендери підписав «Статут Війська Запорозького» – першу українську Конституцію.

6 квітня

1896 – в Афінах почалися І Олімпійські ігри сучасності, які зібрали атлетів із 14 країн. Загальний залік Олімпіади виграли спортсмени США – 20 умовних нагород (11 «золотих», 7 «срібних», 2 «бронзові»), в команди Греції – 46 призових місць (10 – 17 – 19), у німців – 13 (6 – 5 – 2).

1909 – американський дослідник Роберт Пірі зі слугою Меттью Хенсоном першими досягли Північного полюсу.

7 квітня

1795 – у Франції ухвалено закон, за яким основною одиницею довжини став метр.

1919 – народився Омелян Пріцак, український історик, мовознавець. Засновник і довголітній директор Українського наукового інституту Гарвардського університету, редактор багатьох наукових часописів (на еміграції у США).

1930 – в СРСР видано указ про розширення системи трудових таборів, їх передано в підпорядкування Головному управлінню таборів (ГУЛаг) у складі карального органу – ОДПУ.

8 квітня

1882 – народився Дмитро Дорошенко, український політичний діяч, історик, публіцист, літературознавець.

9 квітня

1865 – армія Півдня капітулювала перед військами Півночі. У США завершилася Громадянська війна.

1879 – народився Андрій Лівицький, український громадсько-політичний діяч, президент УНР в екзилі в 1926 – 1954 рр.

10 квітня

1898 – народився Мстислав (Скрипник), патріарх Української автокефальної православної церкви. Під час визвольних змагань 1917 – 1921 рр. – старшина для особливих доручень Головного отамана УНР Симона Петлюри, його рідного дядька. Від 1947 р. – у США, у 1949 р. обраний першоієрархом УПЦ.

1938 – у Німеччині та Австрії відбувся плебісцит про аншлюс – об'єднання, а фактичне приєднання Австрії до нацистської Німеччини.

11 квітня

1979 – в автомобільній катастрофі на Київщині загинув Леонід Биков, актор і кінорежисер.

12 квітня

1861 – із бомбардування конфедератами Півдня форту Самтер почалася Громадянська війна у США, яка тривала 4 роки і забрала життя 620 тисяч американців.

13 квітня

1743 – народився Томас Джефферсон, автор Декларації незалежності США (1776), 3-ій президент США у 1801–1809 рр., один із батьків-засновників держави.

1773 – у Ніжині народився Юрій Лисянський, мореплавець, командир першої російської навколосвітньої експедиції.

14 квітня

1865 – у театрі у Вашингтоні смертельно поранено 16-го президента США Авраама Лінкольна, який помер наступного дня.

1887 – народився Іван Кавалерідзе, український і радянський скульптор, режисер кіно й театру, драматург.

1912 – англійський океанський лайнер «Титанік» (на той час – найбільший у світі) незадовго до півночі зіткнувся з айсбергом і через 2 год. 40 хв. (почалося вже 15 квітня) затонув. Із 2207 людей на борту вижили тільки 706.

1930 – застрелився Володимир Маяковський, радянський поет.

1956 – американці Чарльз Гінсберг, Чарльз Андерсен і Рей Долбі продемонстрували свій винахід – перший відеомагнітофон.

15 квітня

1919 – декретом радянської влади створено систему виправно-трудових таборів – започатковано майбутній «архіпелаг ГУЛАГ».

16 квітня

Народилися: 1844 – Анатоль Франс (Жак Анатоль Франсуа Тібо), французький письменник, лауреат Нобелівської премії 1921 р.; 1889 – Чарлі (Чарльз) Чаплін, видатний англійський та американський кіноактор, режисер, сценарист.

17 квітня

1873 – помер Семен Гулак-Артемовський, композитор, співак, артист. Автор першої української опери «Запорожець за Дунаєм».

18 квітня

1846 – американець Роял Хаус запатентував телеграфний аппарат.

Народилися: 1882 – В`ячеслав Липинський, філософ, історик, політичний діяч; 1897 – Мар'ян Крушельницький, актор театру й кіно, режисер.

Центральна Рада та більшовицька навала

Євген Чикаленко про окупацію Києва більшовиками на початку 1918 року

***Євген Харлампійович Чикаленко** (9 (21.12.1861, с. Перешори Одеської області – 20.06.1929, Падебради, Чехія) – відомий український громадський діяч, благодійник, меценат української культури, агроном, землевласник, видавець, публіцист. Один з ініціаторів скликання Центральної Ради.*

В цих спогадах він описує події кінця січня – початку березня 1918 року, перше захоплення столиці України військами більшовицької Росії. Там швидко відкинули свої демагогічні гасла, якими обдурили людей, здійснюючи Жовтневий переворот. Одне з таких гасел обіцяло народам Росії «право націй на самовизначення, аж до створення власних незалежних держав». Але як тільки український парламент – Центральна Рада проголосив 22 січня 1918 року незалежність утвореної попереднього року Української Народної Республіки, Росія пішла на неї війною. 29 січня відбувся відомий бій під Крутами, який трохи загальмував навалу. Аде за кілька днів більшовицькі війська підступили до Києва, взяли його і розв`язали справжній терор.

Вже у квітні більшовиків було вибито зі столиці. Та на початку 1919 року Київ знову був ними захоплений.

Населення Києва почало вже заспокоюватися, виходити на вулиці, коли раптом почулася гарматна стрільба і густа кулеметна тарахкотня на Печерську, на Новому Строєнні з сторони Деміївки, наче швейні машини шиють. Мій двірник спокійно завважив:

– Вже большевики строчать нашим шинелі!

Раптом входить мій перешорський земляк Гордій Лямка, шофер з військового броньовика і, схвильовано хапаючись, оповідає, що большевики захопили Печерськ і все наше військо порозбігалося...

– Зранку, каже, наші побачили, що большевики лавою сунуть з-за Дніпра на Печерськ, і відкрили проти них кулеметний вогонь. Ми з броньовиками виїхали проти них, але нам заступили дорогу жінки арсенальних робітників, підкидаючи під колеса всячину, щоб ми не могли двигатись; тоді наші козаки покидали броньовики і повтікали; зосталися тільки полонені галичани, що билися до останку, поки большевики не поперевертали наших броньовиків гарматними снарядами; тепер весь Печерськ в руках большевиків, а незабаром вони й сюди прийдуть, бо вже коло Троїцького народного дому йде бійка.

Виходить, що ні в Центральній Раді, ні в Міністерстві нічого того не знали, всеціло покладаючись на військове командування. Всі так були упевнені, що большевики десь далеко, що навіть на мостах не поставили кулеметних відділів, і большевики, перебивши під Крутами найкращий цвіт нашої молоді, непомітно перейшли міст і посеред білого дня без бою зайняли Печерськ, спинившись коло самого палацу Кабінету Міністрів.

На другий день штаб, напруживши всі сили, витіснив большевиків з Києва, але з того дня вони з-за Дніпра почали таку бомбардировку Києва, якої, як кажуть фронтовики, не бачили і на війні. І досадніше всього те, що бомбардировка та велася з гармат, які стояли за Дніпром ще з того часу, як богданівці арештували і вивезли за межі України большевицьки настроєних московських гарматників; ніхто не догадався замки хоч повиймати з тих гармат, коли не можна було перевезти їх до Києва.

День і ніч на протязі одинадцяти день летіли 6-ти і навіть 12-ти дюймові снаряди, пробиваючи дахи, мури кам'яниць і трощачи все всередині; мешканці поховалися в льохи від снарядів, що рвалися в будинках, дворах, на вулицях, обсипаючи все кругом скалками та кульками, калічачи й убиваючи людей, особливо тих, що вибігали шукати десь води або якоїсь їжі, бо рідко в кого були зроблені запаси. Багато людей було покалічено, вбито, багато померло з переляку та збожеволіло від нервового напруження...

Згорілий будинок Михайла Грушевського

Большевики цілили в Центральну Раду, в палац Міністерства та у вокзал, а коли його захопили, то встановили там батарею проти будинку М. Грушевського і стріляли в нього, доки він не взявся полум'ям. Ми вилізли на дах свого будинку і дивилися на море вогню, який часом, коли провалювалася одна з стель шестиповерхового будинку, вибухав аж під хмари. Разом з будинком професора згоріли його величезна бібліотека та розкішна цінна збірка всяких історичних та етнографічних предметів, рукописів і т. ін.

Вся московська інтелігенція з приємністю стрінула звістку про знищення будинку Грушевського, якого вона вважала за головного винуватця відокремлення України від Росії. Характерно, що на початку війни графиня Уварова, голова Археологічного товариства, як оповідав мені проф. Кримський, з незахованою радістю читала знайомим лист від свого сина, в якому той писав, що «бажання її здійснилося – і вілла Грушевського в Криворівні спалена».

Під час бомбардировки Києва Центральна Рада наспіх радилася над есерівським законом про соціалізацію землі, а щоб врятуватись від большевиків, постановила послати Скорописа-Йолтуховського до германського командування з проханням дозволити йому привезти з Німеччини військо з полонених українців для оборони Києва від большевиків.

Київський міський будинок вчителя, у 1917 – 1918 рр. – будівля Української Центральної Ради

Треба сказати, що саме тоді в Київ приїхав О. Скоропис і ходив від Голови Центральної Ради до Голови Кабінету та до міністра судівництва, добиваючись слідства про свою діяльність в Германії по організації українських полонених, бо вся московська преса, а почасти й українське громадянство, обвинувачували його в державній зраді, і він хотів, щоб український уряд упевнився в тім, що та його діяльність не тільки не була ганебною, а навпаки, корисною для Української Держави.

Але пізно надумалася Центральна Рада, бо військове командування, бачачи, що не може встояти проти большевиків, вночі непомітно вивело останки свого війська через Святошин в напрямі на Житомир, не попередивши навіть всіх міністрів та членів Центральної Ради.

Другого дня, коли ущухла бомбардировка, багато людей певні були, що большевиків відбито, і багато з них поплатилися за це життям. Коли до міністра земельних справ есера Зарудного, в якого ночував журналіст Пугач, раненько зайшов патруль і спитав, чи нема у них зброї, то Зарудний, думаючи, що це наші козаки, сказав, що він український міністр; тоді обох їх потягли в Маріїнський парк і там на очах жінки Зарудного обох розстріляли. Так само розстріляли д-ра Орловського, який йшов до шпиталю і мав українську посвідку (легитимацію).

Наскільки мені відомо, тоді нікого більше з свідомих українців не розстріляли, бо вони, не довіряючи большевикам, ховалися або добували російські посвідки і не виявляли себе українцями. Найбільше тоді розстріляли російських офіцерів, кажуть, до п'яти тисяч, які не схотіли пристати до української армії, а залишилися в Києві і держали нейтралітет.

Багато людей розстріляли під видом «буржуазного генерала Петлюри»; досить було швейцарові, двірникові або куховарці сказати на вулиці большевицькому патрулеві, що в такій-то квартирі живе Петлюра або якийсь український буржуй, як його розстрілювали; кажуть, що отак слуги помстилися над багатьма ненависними їм господарями.

Грабунки з приходом большевиків прийняли такі грандіозні розміри, що большевицький уряд почав розстрілювати грабіжників і дозволив домовим комітетам озброїтись і відбиватись від грабіжників, які вночі величезними озброєними бандами нападали на доми, а вдень по глухих вулицях грабували прохожих привселюдно. Київ мав тоді надзвичайний вигляд: всі ходи на вулицю були замкнені і забарикадовані всячиною, скляні двері позабивані дошками, так само і ґратчасті ворота – брусами або грубою бляхою, щоб могли довше витримати осаду грабіжників.

Редакція «Нової Ради», що надрукувала гостру статтю за підписом Єфремова проти керуючого большевицькою навалою Коцюбинського, сина одного з найкращих наших письменників, видержала одної ночі, заваливши двері паками паперу, осаду цілої величезної банди, яка штурмувала її, обстрілюючи з кулемета, але мусіла відступити, бо мешканці будинку, стріляючи з вікон, не допустили її до дверей. Після того редакція вже не рішалася випускати газети, бо большевицька «свобода слова» могла їй дорого обійтися.

Міська дума, як і все московське населення, перестали страйкувати, і в Києві з'явилося світло і вода. Міський голова (бургомистр) російський есер Рябцов радісно вітав большевиків за те, що вони, як він висловився, «возстановили єдиний демократичний фронт», але большевики скасували думу, а функції її передали «Совіту Рабочих депутатів».

У всіх урядах вищі посади позаймали большевики, переважно місцеві ж..и, які взагалі енергійно боролися за «Единую Россію», хоч Центральна Рада дала їм персональну автономію, якої вони досі не мали на цілому світі. Ж..івська пролетарська молодь приймала дуже діяльну участь в наступі большевиків, стріляючи з вікон ззаду в українських козаків, чим викликала проти себе обурення всього українського громадянства, яке виявилося кривавою помстою пізніше, коли в Київ вернулося українське військо.

Командир большевицької армії Муравйов, що приніс Україні, як він висловився, «на штиках свободу» зараз же наклав на «буржуазне» населення Києва величезну, на той час, контрибуцію, розпорядився конфіскувати харчові продукти, мануфактуру, взуття і т. ін. В села посилалися частини большевицького війська, які силою забирали у селян хліб, скотину, бо по економіях вже нічого не було, там раніше все позабирали селяни, та й економії рідко де зосталися; все награбоване большевики навантажували у вагони і вивозили в Московщину.

Михайло Муравйов під час служби в російській армії, 1911–1912 рр.

Про український уряд та його військо нічого в газетах не друкувалося, та й газети виходили тільки офіціозні, що друкувалися в друкарні бувшої «Київської Мислі». Ся газета, що за української влади весь час плакала за урядом Керенського та «Всероссійским Учредительнім Собранієм», як «соглашательська» меншовицька, в перший же день була реквізована большевиками.

Цьому дуже раділи всі українці, кажучи, що так треба було з нею зробити і українській владі, а вона церемонилася, щоб не порушити свободи слова, і дозволяла «Кіевской Мысли» на своїх ротаційних машинах випускати десятки тисяч примірників газети, в якій щодня ганьблено, компрометовано український уряд, а сам він не мав у своїм розпорядженню жадної ротаціонки і друкував свої розпорядження на плесковатих машинах, що більше десяти тисяч примірників за ніч не можуть надрукувати.

Червоногвардійський загін, який брав участь у боях у Києві

«Українська правда» – «Історична правда», 27.03.2024
Pravda.com.ua

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Максим Рильський в саду Коцюбинських

Максим Рильський – видатний український поет, перекладач з непростою долею. Пережив репресії, арешт, втрату друзів, примус до самообмови з наступним «каяттям» і зрештою – цілковите підпорядкування ідеологічним завданням.

Рильський написав 35 книжок поезій, багато перекладів, наукові праці з мовознавства та літературознавства.

Найменший у сім'ї Рильських. Максимові було 7 років, як помер його батько Тадей Розеславович. Навчаючись у Київському університеті, Максим жив у членів Старої громади: М. Лисенка, О. Русова, до громади належав і батько Максима. А у старогромадівців була традиція: піклуватись про дітей своїх товаришів.

Коцюбинський, дізнавшись про смерть Тадея Рильського, пише до Володимира Гнатюка «Чи чули, що помер Рильський – товариш і приятель Антоновича? Варто б помістити у «Віснику» його портрет і хоч коротку біографію. То була незвичайно талановита і симпатична людина»

Тадей Рильський ще навчаючись у Київському університеті

В саду музею. Зліва направо: Хома Михайлович Коцюбинський, Максим Тадейович Рильський, Катерина Яківна Коцюбинська

спільно з В. Антоновичем і П. Чубинським, став основоположником хлопоманства, маючи на меті просвітницьку діяльність серед селян. Вони мандрували Україною, вивчали історію рідного краю, читали і роздавали селянам книжки, говорили і одягались по-українському.

Після закінчення університету Тадей поїхав у свій родовий маєток у селі Романівці з тим, щоб і надалі втілювати на практиці свої ідеали. Для оточуючих Т. Рильський був дуже дивним паном. Він роздав свої маєтності селянам, дозволив розібрати свій палац на будівельні матеріали. Сам жив у сільській хаті. Разом з селянами вирощував і збував урожай. Ще задовго до столипінської реформи висунув ідею про земельну реформу і необхідність продажу селянам панської землі. Написав брошуру українською мовою про можливість заробітку селянами у Херсонській області. Часто захищав інтереси селян у суді. і за 40 років не мав жодного інциденту із селянами. Пустив до свого будинку православну церковно-парафіяльну школу, не дивлячись на те, що сам був католиком. Потім за власні кошти побудував для неї окреме приміщення. Сам учителював. Організував бібліотеку. Одружився з простою сільською дівчиною і справив весілля за сільськими традиціями. Похоронили Тадея Розеславовича у його селі, як простого селянина.

Лекція на станції

Відразу після утворення у 1934 році, музей Коцюбинського привернув до себе увагу громадськості. Велика кількість людей хотіла більше дізнатись про життя великого Сонцепоклонника, а саме про те, про що не пишуть у підручниках. Окрім екскурсій по упорядкованих експозиціях, музейні працівники проводили лекції, бесіди, консультації з популяризації великої творчої спадщини письменника.

Популярність музею росла. Він набув республіканського значення. З різних куточків країни приїздили до садиби Михайла Михайловича письменники, літературознавці, педагоги, студенти технікумів та вишів, курсанти педкурсів, учні та учителі шкіл з міст і сіл Чернігівщини. Її частими гостями були й чернігівці. Як повідомлялось у «Короткій історії будинку-музею М. Коцюбинського в Чернігові», вміщеній у «Збірнику 1» , друге доповнене видання якого побачило світ у 1941 році, «…за 1938 рік музей відвідало понад 10000 трудящих».

Величезна популяризаційна робота проводилась поза музеєм. Влаштовувались лекції, організовувались пересувні виставки у міських та сільських будинках культури, клубах та школах Чернігівщини. Виїзні заходи були присвячені громадській діяльності М. Коцюбинського, його листуванню, власній бібліотеці, життю і творчості Т. Г. Шевченка тощо.

На станції Чернігів, яка була розташована неподалік нинішньої привокзальної площі, в одній із службових кімнат обладнали куточок Михайла Коцюбинського.

На фото, увічнений момент виступу працівниці музею перед залізничниками. Серед нехитрого обладнання – стенди, присвячені історії музею, життю і творчості письменника, портрет самого Михайла Михайловича. Окремо оформлена книжкова виставка творів М. Коцюбинського та матеріалів присвячених одній із тем лекторію.

Поезія Марка Вороного

Музей Коцюбинського активно долучився до Всеукраїнської акції «Національний тиждень читання. Тиждень поезії». Ця стаття присвячена поезії Марка Вороному. 18 березня виповнилося 120 років від дня його народження.

Марко Вороний народився у Чернігові. Через деякий час після одруження його батьки – Віра Вербицька та Микола Вороний – переїхали до Чернігова. Завдяки зусиллям Михайла Коцюбинського, Миколі Вороному вдалося влаштуватися на посаду помічника керівника відділу Чернігівського статистичного бюро. Цим відділом завідував Михайло Коцюбинський.

У Чернігові сім'я Вороних оселилася у будинку Вербицьких на Лісковиці. Тут 18 березня 1904 року в них народився син. Михайло Михайлович Коцюбинський хрестить хлопчика у Катерининській церкві 25 квітня (за старим стилем) 1904 р. Про цю пам'ятну подію нагадує напис, витиснений на папці альбома «Из украинской Старины», що зберігається в колекції Музею Михайла Коцюбинського: «М. К. Таткові від хрещеника Марка».

Марко Вороний народився «на перетині двох поетичних дерев: діда з материнського боку – поета Миколи Вербицького (за псевдонімом – Антіоха) й батька – поета Миколи Вороного….

Перші прозові рядки Марко Вороний друкував під псевдонімом Марко Антіох. З 1926 року починає підписувати поезії вже своїм ім'ям. Потрапивши в жорна машини репресій, незадовго після того, у 1935 році батько і син Вороні опинилися на Соловецькій каторзі. Постановою від 9 жовтня 1937 року Марко Миколайович Вороний був засуджений до розстрілу і вирок було виконано 3 листопада того ж року.

Сучасному читачеві мало відома творчість Марка Вороного. Його філософська лірика, яка торкається релігійних тем, вірші, присвячені епосі, вражають глибиною і прозірливістю. Кращі поезії цієї тематики («Молитва», «Церква», «Янголи», «Різдвяна елегія», «Отчизна») увійшли до «Хрестоматії української релігійної літератури» (Мюнхен; Лондон, 1988).

Пропонуємо вашій увазі кілька поезій Миколи Вороного.

Різдвяна елегія

Б'є за вікном копитом кінь. Туман
Гойдається і лине в ніч різдвяну.
Мороз синіє… І святий пеан
Гудуть осніжені соборні бані.

Гуде Різдво: лунають колядки,
В гудінні сяє вулик небозводу…
Тобі привітний рух дівочої руки,
А коням пити свіжу, зимну воду.

Ти як вощина – догориш,
спливеш, –
Лишиться спокій і холодний
розум
І будеш ти один собі без меж
Вести рахунок слотам і морозам.

І вийдеш ти під ялинковий спів,
Ще раз поглянеш на зимові зорі:
Незмінне сяйво зоряних огнів,
Незмінне сяйво і свічок в соборі.

Отчизна

Моя Отчизно! Знаю я, тобі
Судилась крізь війну в віках
дорога.
Ти Бога бачила, такого Бога,
Що віти опустилися в журбі.

Ще колії татарської гарби
Лишилися і з полум'я грізного
Не вийшла ти. Бо он ще відблиск
його,
Поглянь, горить на степовім
горбі.

Так, од могил земля наша
горбата…
О, проклинаю всіх, хто єсть
Батий!
На переможцях скрізь печать
проклята.

Он на бурхливім небі знак
страшний.
То крові з хмар напухнув хрест
гігантський:
Не вийти з бід країні цій
селянській.

Слово

Настали ночі темні і глибокі,
і в тиші вогкій туляться сади.
Спадають німо в течію води
і листя, і зірки мільйони років.

Куди у тьмі не йди, не чутно
кроків,
в таємній тиші губляться сліди..
А десь над вами, села й городи,
підводиться Господень зір
стоокий.

Так ми життя хвилинне
проживем,
калейдоскоп одвічних наших тем
розіб'ється об чорну тайну ночі.

Одно лишає нам хаос розлук:
в широкій ніжності відкриті очі
І Слово, роджене з блаженних
мук.

Візія

Я раз лежав. Спокійна течія
Несла вгорі золотосяйні хмари…
Коли здалось – мов у глухім ударі,
Блакить розкрилась і стряслась
земля!

Як божевільна, мрія палія,
Палала сфера. Огняні примари
Розходились і сходились у пари…
І в спеці шкіра тріскалась моя.

І я побачив: неслась земна куля
Серед пекельного того розгулля
У хорі незчисленному планет.

Зотліло все в страшнім огні
свободи:
Гляділо сонце лиш в холодні води
І диски місяців, як мідь монет.

Представлення книги Раїси Борщ

22 березня в музеї-заповіднику Михайла Коцюбинського відбулося представлення книги поезій Раїси Борщ (літературний псевдонім «Струна») «Ніщо не віщувало нам війни». Захід відбувся у межах акції «Національний тиждень читання. Тиждень поезії».

Раїса Борщ – викладач-методист Чернігівського музичного коледжу ім. Л. Ревуцького, художній керівник капели бандуристів ім. О. Вересая філармонійного центру, Заслужена артистка України. Вона і її чоловік, Заслужений працівник культури України, хормейстер капели Микола Борщ створили цей колектив і беззмінно його очолюють.

Авторка представила книжку, в якій – її переживання, враження від війни. Поетеса захоплюється героїзмом всього українського народу, який бореться за свою Незалежність.

Війна увірвалася в життя людей. Коли ворожі літаки скидали бомби на Чернігів, Раїса Борщ взялася за перо. увійшли поезії, написані у перший рік війни. Багато віршів мають підписи: «5-й день війни», «10-й день війни», «13-й день війни»…

Читання поезії вдало перепліталося з виступом Капели бандуристів імені Остапа Вересая. Вони виконали чимало композицій: серед них і давно відомі, і зовсім нові. І кожен виступ капели зривав справжній шквал оплесків.

Що можна побачити у музеї?

Зміна тарифів з 1 травня

Екскурсія меморіальним будинком та садом Коцюбинського «На гостини до письменника». Вартість вхідних квитків: для дорослого – 50 грн; для дитини – 30 грн. Вартість екскурсійного обслуговування – 200 грн з групи до 10 чоловік. (Далі теж вказана вартість цих послуг).

Відвідини виставкової зали «Дивовижний світ мистецтва». Для дорослого – 30 грн; для дитини – 20 грн, екскурсійне обслуговування – 100 грн.

Прогулянка меморіальним садом «Стежками музейного саду». Для дорослого – 30 грн; для дитини – 20 грн, екскурсійне обслуговування – 100 грн.

Організація чаювання на веранді – 50 грн з людини.

Відвідування майстер-класу – 50 грн (вартість може змінюватися відповідно до тематики та кількості витратних матеріалів).

Відвідування тематичного заходу – 50 грн.

Замовлення екскурсійного обслуговування під час відвідування музею не є обов'язковим. Відвідування майстер-класів, організація чаювання на веранді можливі лише за попереднім замовленням.

Фотозйомка на території музею

Професійна фотозйомка (індивідуальна, весілля, реклама та будь-яка інша) на території меморіального саду – 300 грн за 1 годину; на території меморіального будинку – 500 грн за 1 годину.

Фотозйомка під час екскурсії в меморіальному будинку, саду або у виставковій залі – безкоштовно (за наявності вхідних квитків до музею).

Робота з фондовими матеріалами

Копіювання неопублікованих фондових матеріалів – 70 грн за 1 сторінку; опублікованих фондових матеріалів – 10 грн за 1 сторінку.

Радимо уточнювати ціни та замовляти музейні послуги завчасно за тел.: (093) 002-42-96, (097) 465-70-91.

Розклад роботи музею: понеділок – п'ятниця – з 9:00 до 17:30; субота – неділя – з 10.00 до 17.30. Працюємо без перерви на обід.

Право на безкоштовне відвідування музею за наявності відповідних документів мають: учасники бойових дій; діти-сироти; діти з багатодітних родин; люди з обмеженими можливостями; військовослужбовці строкової служби; музейні співробітники.

Останній понеділок місяця – вхід до музею безкоштовний для пенсіонерів, учнів та курсантів. Екскурсійне обслуговування цього дня проводиться за дійсними розцінками.

Ласкаво просимо до музею!

Батурин — гетьманська столиця

Від роду до народу

Колектив заповідника «Гетьманська столиця» тривалий час веде активну пошукову роботу, досліджуючи невідомі сторінки історії Батурина. Завдяки їх праці багато загублених фактів історії містечка, забуті імена його мешканців і життєписи цілих родин повернуто із забуття.

Продовжимо знайомити вас із козаками Батурина – родиною Мохн.

Під час підготовки статті автори опрацювали опубліковані джерела та архівні матеріали – метричні книги за 1875 – 1918 роки (Державний архів Чернігівської області), а також спогади представників родини, що зберігаються в науковому архіві заповідника «Гетьманська столиця».

Лавка М. Г. Мохни у Батурині. Фото 1908 р. Зібрання НІКЗ «Гетьманська столиця».

Тож зануримось у середовище Батурина середини XVIII століття, де на вулиці Корніївці (сучасна вул. Кодакова) живе Василь Мохна, який займається різницькою справою. Це був умілий і підприємливий різник, адже у переписі 1750 року Василь Мохна значиться як очильник різницького цеху містечка. А з опису Батурина за 1760 рік дізнаємось, що сини Василя Мохни – Іван та Сава разом зі родинами також проживають по вулиці Корніївці й, продовжуючи родинну справу, тримають м'ясну лавку на Київській вулиці (нині вул. В. Ющенка), мають 4-х коней, орні ниви й сінокіс.

Далі віднаходимо прізвище Мохна у документах, що фіксують ймовірне продовження роду через 100 років. У Відомості про промислові заклади Батурина за 1898 рік зазначені козаки батько та син – Микита Леонтійович й Григорій Микитович Мохни. У цьому документі є запис про те, що Микита Леонтійович мав три кола водяних млинів, сукновальню, м'ясну лавку. Згадка про м'ясну лавку наводить нас на думку, що він може бути нащадком різника Василя Мохни.

Григорій Микитович Мохна успадкував статки батька. Відомо, що його родина проживала поруч з м'ясною лавкою. Житловий будинок зберігся до наших днів. Це сучасне приміщення аптеки на вул. Ющенка, 22.

Родина Мохнів не лише сумлінно господарювала, а й вела активну громадську роботу у боротьбі за збереження української мови. Так, у журналі «Основа» за жовтень 1862 року, у клопотанні Батуринської громади про друк книг для школярів українською мовою, серед 40 учасників зустрічаємо і козака Мохну, який жертвує на добру справу 50 копійок – не малі на той час кошти.

Василь Григорович Мохна був членом Конотопських повітових земських зібрань від Батуринської волості й активно відстоював питання покращення економічного становища Батуринської волості.

Зі спогадів онуки Михайла Григоровича Мохни, Надії Петрівни Васильєвої (уродженої Мохна), ми дізнаємось, що у 1928 році у Михайла Мохни більшовицька влада відібрала не лише усі статки, а й житло. Михайло Микитович не опустив рук, а щоб хоч якось прогодувати свою сім'ю, дружину Варвару та сина Петра, пішов працювати у колгосп. Згодом на зароблені кошти звів новий будинок поблизу старого родинного (на сучасній вул. Кодакова).

Доля Петра, сина Михайла Мохни і батька пані Надії Мохни, була нелегкою. Юнак одружився, у родині народилась донька. Брав участь у Другій світовій війні. Після її завершення, за підозрою у веденні контрреволюційної діяльності, був засланий на 10 років у Тулу. Як згадує Надія Петрівна, родина голодувала й бідувала. Після того, як Петра Михайловича було амністовано і звільнено, він забрав родину у Москву. До рідного Батурина родина Мохн повертається у 70-х роках XX століття.

Нині двоє онуків Петра Михайловича Мохни мешкають у Києві. Як і пращури, сумлінно працюють, пам'ятаючи свої корені, виховують нове покоління українців – козаків. Адже як зверталась до нас Леся Українка,

«Людське безсмертя з роду і до роду
Увись росте з коріння родоводу.
І тільки той, у кого серце чуле,
Хто знає, береже минуле
І вміє шанувать сучасне,–
Лиш той майбутнє
Вивершить прекрасне!»

Маря ХАРМАК
Надія ПРОКОПЕНКО

Оподаткування циганського населення Гетьманщини

Перші документальні свідчення про перебування ромів (або циган – більш вживана назва групи народів індуського походження) на території України відносяться до початку XVI ст. Роми досить швидко знайшли своє місце серед місцевого населення завдяки своїм високим адаптивним здібностям. Українці про них казали: «У циган мов сто, а корінь один». Крім мови, роми переймали віросповідання, імена та прізвища народу, у середовищі якого проживали. А також, подібно до населення Гетьманщини, поділялось на полки, очолювані циганськими отаманами.

Але, водночас, роми зберігали свій традиційний життєвий уклад. В більшості кочували, займались торгівлею, міною коней та коновальством (ветеринарна справа), ремеслами (переважно ковальством, наприклад, виготовляли голки для зшивання грубої тканини, за якими донині закріпилась назва – «циганка»). Традиційними були заняття ворожінням, замовлянням, музичною творчістю. Про те, що циганське населення було інтегроване до суспільства свідчить, зокрема, участь його у фінансовому забезпеченні держави Гетьманщини. Адже відомо, що у XVIII ст. роми сплачували податки до державної скарбниці. Для збору таких платежів існувала система відкупу. Відкупщик і призначав циганських отаманів, якими керував для стягнення податків; користувався пільгами: звільнявся від постоїв й інших повинностей, та так як і отамани, не сплачував платежі на переправах і мостах.

Для призначення відкупщика в кінці року, у містах і селах Гетьманщини подавались оголошення про пошук охочих. Кожен охочий мав право подати відповідну заяву у Канцелярію Малоросійських зборів (органу, який займався організацією збору податків у Гетьманщині) і з'явитись на торги. Хто пропонував більшу суму, той і призначався відкупщиком. Сума відкупу вносилась до Військового скарбу вся одразу в січні наступного року.

Відкупщику заборонялося обтяжувати циганське населення надмірними зборами. Тому йому видавався реєстр із зазначенням конкретних сум, які мали сплатити кожен з циган відповідно до його прибутків. А матеріальне розшарування ромів було значним. Про одних у народі казали: «Циган пісні співає, а в животі бурчить», а, наприклад, батуринський ром Василь Мина міг дати у борг 200 руб.

На практиці відкупщики часто зловживали своїм становищем, про що свідчать численні скарги циган. Сума відкупу з циганського населення Гетьманщини з часом збільшувалась: на поч.. XVIII ст. була 120 руб. за рік, а у 1755 р. – уже 1424 руб. З 1754 р. російський уряд активно прагне обмежити фінансову базу Гетьманщини. За указом цариці Єлизавети від квітня 1755 р. скасовувались збори до Військового скарбу з циган, і кожне циганське господарство платило по 20 коп. на користь циганських отаманів.

Гетьман Кирило Розумовський намагався повернути державі відібрані ресурси, про податок з циганських промислів згадувалося в статуті Батуринського університету 1760 р. Одним із джерел фінансування майбутнього навчального закладу мав стати саме збір з циган. Але проект університету залишився нереалізованим.

У грудні 1763 р. Кирило Розумовський провів з'їзд старшини, де було ухвалено «Прохання малоросійської шляхти і старшин разом з Гетьманом про поновлення давніх прав Малоросії», яке наступного року було подано імператриці Катерині II. У цьому документі знову постало питання повернення до Військового скарбу зборів з циган. Одним з пунктів прохань було звільнення українського населення від утримання російських драгунських полків і головної польової аптеки. Натомість просили суму, що витрачалась на це «*розділити на всіх міщан, а також шляхетських, духовного чину і всіх інших мужиків, порівну і на циган, які указом від 2 квітня 1755 р. від усіх податків звільнені й розгулюють по Малій Росії, байдикуючи, не відбуваючи ніяких загальних повинностей, для сплати певному числу кінних і піхотних козаків належної їм платні*». Але «Прохання» були відхилені Катериною II, а 1765 р. ліквідовано і окреме циганське адміністративне управління.

Зоя СНІЖОК

Автори публікацій – наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

У столиці – про гетьмана Мазепу

20 березня, в день народження видатного гетьмана Івана Мазепи, в Національному заповіднику «Києво-Печерська лавра» було проведено круглий стіл «Іван Мазепа та просторово-часовий колорит його доби».

Організаторами виступили Інститут історії України НАН України, Національний заповідник «Києво-Печерська Лавра», Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця», Відділ історії козацтва на Півдні України при Науково-дослідному інституті козацтва та ГО «Інститут соціальних стратегій та ініціатив».

Під час проведення круглого столу були оголошені як новітні матеріали так і дискусійні питання щодо життя та діяльності гетьмана Івана Мазепи. В роботі круглого столу взяли участь провідні історики України та зарубіжжя: Віктор Горобець, Олексій Сокирко, Ігор Тесленко, Наталія Білоус, Марина Траттнер, Ольга Ковалевська, Олег Однороженко, Людмила Шендрик, Олександр Середа, Олена Бачинська, Маріуш Дроздовский, Юрій Коваленко(протоієрей Георгій), В'ячеслав Станіславський, Аліна Варивода, Ольга Крайня, Ольга Вовк, Ярослав Затилюк. Від заповідника слово мали історики Наталія Саєнко, Юрій Ситий, Наталія Дробязко.

Дякуємо за подарунок

Напередодні дня народження гетьмана Кирила Розумовського заповідник отримав щедрий подарунок від Ігоря Грициняка та Мирослава Табачина. Меценати до фондової колекції заповідника передали визначну пам'ятку іконопису XVIII століття – образ «Богородиця Одигітрія». Ікона написана невідомим майстром і, вірогідно, походить із одного з храмів Батурина. Ікона в кіоті написана на дереві, з золоченням. Щира вдячність меценатам!

Творчий конкурс «РОЗУМфест»

У день народження гетьмана Кирила Розумовського, 18 березня, визначено результати творчого літературно-мистецького конкурсу РОЗУМфест за участю 130-ти юних українців з 8 областей України: Чернігівської, Сумської, Київської, Полтавської, Рівненської, Волинської, Черкаської, Харківської. Благодійник конкурсу – «БФ Надії Вовк «Берегиня».

Вітаємо призерів:

I місце – Горбач Анастасія, Кербут Катерина, Красник Єлизавета, Пасьоха Дар'я, Ковальчук Вікторія, Ковальов Дем'ян, Ковальова Єсенія, Зінченко Анастасія,

II місце – Оксінь Ростислав, Власюк Діана, Молодан Дар'я, Ігнатенко Дарина, Приходько Анна, Котенко Анастасія, Зеленська Юлія, Зубко Олександра, Вязовацеь Анастасія.

III місце – Дідовець Регіна, Тригубенко Тетяна, Стеценко Дар'я, Башлай Матвій, Гайдай Валерія, Рудковська Анна, Павелко Ангеліна, Колесник Єгор, Сипливий Давид, Луговик Алевтина, Мошко Іван, Ковальчук Діана, Бондаренко Софія.

Спеціальні призи від фонду Надії Вовк отримують Лихошапко Софія, Павлов Богдан та Скрипка Ірина.

Особливу відзнаку журі отримала серія робіт пластилінового живопису учнів Устилузької дитячої школи Волинської області.

Гран-прі конкурсу отримують:

Миршавка Єгор, 9 років, за роботу «Вічний спокій. Біль», м. Ніжин, Чернігівська область.

Мельник Мілана, 15 років, за роботу «Батурин times», с. Прилісне, Волинська область.

Євстаф'єва Дар'я, 17 років, за роботу «Батуринський шлях», м. Бахмач, Чернігівська область.

Виставка робіт учасників конкурсу цього ж дня відкрилась на території Цитаделі Батуринської фортеці. Запрошуємо!

Роботи учасників конкурсу:

«Відродили Батурин, втримаємо й Україну». Горбач Анастасія, 12 років. м. Конотоп.

«Вічний спокій». Миршавка Єгор, 9 років, м. Ніжин.

До уваги відвідувачів!

Від 1 березня заповідник повернуся до звичного графіку роботи. Всі музеї працюють з 9:00 до 18:00 (каси до 17:30), без обідньої перерви та вихідних.

На вебсайті заповідника діє онлайн-сервіс продажу квитків та друкованої продукції https://baturin-capital.gov.ua/

Завжди раді зустрічати вас у гетьманській столиці України!

Додаткова інформація за телефоном: (067) 54-29-705.

Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»

У Чернігові працювала місія ЮНЕСКО та ICOMOS

За координації Міністерство культури та інформаційної політики України в Чернігові 18 – 22 березня тривала робота місії UNESCO та International Council on Monuments and Sites – для надання рекомендацій щодо розробки плану відновлення історичного центру Чернігова та методології для планів готовності до надзвичайних ситуацій.

Ця місія є продовженням першої місії ІККРОМ (жовтень 2023 року) зі збору даних про пошкоджені об'єкти, в першу чергу пам'яток заповідника «Чернігів стародавній», та трьох онлайн-семінарів ЮНЕСКО/ІКОМОС (15 грудня 2023 року, 25 січня 2024 року, 29 лютого 2024 року) за участі органів регіонального та місцевого самоврядування.

У тісній співпраці з ІКОМОС, консультативним органом Комітету всесвітньої спадщини та партнером-виконавцем проекту, ЮНЕСКО прагне підтримати розробку плану реабілітації історичного центру Чернігова, включаючи об'єкт, внесений до Попереднього списку всесвітньої спадщини України у 1989 р.

Про важливість пришвидшення номінування унікального культурного ландшафту Чернігова до Списку всесвітньої спадщини йдеться з весни 2022 року.

Далі має відбутися підготовка до номінації у тісній взаємодії з Національним заповідником та відповідними підрозділами органів місцевого самоврядування.

Національний заповідник «Чернігів стародавній» представляли заступниця генерального директора з наукової та культурно-просвітницької діяльності Інна Непотенко і вчений секретар Сергій Черняков.

Відзначили 385-річчя з дня народження Івана Мазепи

На Валу, на території заповідника «Чернігів стародавній», 20 березня проведено низку урочистих заходів на честь 385 річчя з дня народження гетьмана України Івана Мазепи (1639 – 1709).

Єпископ Чернігівський і Ніжинський Православної церкви України Антоній із священиками відслужив поминальну літію за Іваном Мазепою. Він нагадав про великі богоугодні справи гетьмана, доброго християнина, для розвитку вітчизняної Церкви.

«Талановитий державний керівник Іван Мазепа, його віддане та успішне служіння Українському народу є прикладом для сучасної владної еліти нашої країни», – підкреслив під час виступу представник Українського інституту національної пам'яті Сергій Бутко.

За участі борців за незалежність України в XX столітті, духовенства, представників громадськості і науковців відбулося покладання квітів до пам'ятника гетьману біля пам'ятки архітектури національного значення – Колегіуму. Тут же було урочисто відкрито копію закладної гербової дошки з гербом Івана Мазепи та записом про його пожертвування.

«Ця копія виготовлена у 2020 році. А її оригінал зберігається у фондах заповідника. Закладна дошка є засвідченням меценатської діяльності гетьмана. Тут, над входом в будівлю, вона була закладена цеглою і знайдена в 1951 році», розповіла кандидатка історичних наук, завідувачка відділу музейної та науково-просвітницької діяльності Ольга Травкіна.

«Вивчення життя та діяльності Івана Мазепи за документами, а не російськими імперськими фальсифікаціями, наочно доводять, що він був послі-

довним борцем за незалежність України», наголосив відомий дослідник гетьмана та його доби Сергій Павленко.

Єпископ Антоній освятив закладну дошку, а учасники заходу разом із Капелою бандуристів імені Остапа Вересая обласного філармонійного центру на чолі з заслуженою артисткою України Раїсою Борщ та заслуженим працівником культури України Миколою Борщем виконали Державний гімн України.

У виставковому залі заповідника – будівлі Колегіуму – Капела бандуристів організувала духовно-патріотичний концерт (***на фото***). Першим твором було виконання «Думи» авторства Івана Мазепи.

У Борисоглібському соборі Академічний камерний хор імені Дмитра Бортнянського виконав низку творів, які наприкінці XVII – на початку XVIII століть слухав Іван Мазепа у гетьманській столиці Батурині (директор та диригент хору Ігор Найдьон).

Таємничий світ «Лісової пісні» у баченні Анатолія Семенцова

23 березня охочі до мистецтва мали змогу побувати у нашому музеї на відкритті виставки кераміки сосницького майстра, знаного в Україні і за кордоном, Анатолія Семенцова.

.Анатолій Петрович більш відомий, як різьбяр, що працює в упізнаваних і характерних давньоруському та міфопоетичному стилях, проте, як і всі творчо багаті люди, також працює з глиною, є дослідником чернігівського писанкарства, а ще – віршує.

Власне, саме кераміка Анатолія Семенцова і стала головним наповненням нововідкритої виставки. За основу для роботи майстер взяв знамениту драму-феєрію Лесі Українки «Лісова пісня» і у формі 21 глиняної маски оживив усіх персонажів твору. Працівники музею теж постаралися – оформили виставку так, щоб вона мала свій «лісовий» самобутній настрій.

Зустріч з майстром вийшла дуже теплою і ліричною. Відкрила виставку зворушливим вокалом Маргаріта Демиденко, на сопілці грав музикант Микола Супрун.

Анатолій Семенцов розповідав про те, що його надихає на творчість, як залишати душі світлими у такі темні часи, які на нас опустились.

Гості ще й після виставки спілкувались з Майстром, дякували йому за творчість і за ті кілька годин, наповнених міфічними персонажами, що принесли трішки розради і казки у наше сьогодення.

Ми запрошуємо вас відвідати музей і познайомитися з таємничим світом «Лісової пісні».

Сосницький літературно-меморіальний музей Олександра Довженка

Українська патріотка Зінаїда Мірна

1 квітня 1950 р. пішла з життя українська громадська діячка, членкиня Української Центральної Ради, захисниця прав жінок, публіцистка, перекладачка, меценатка, борчиня за незалежність України в XX столітті Зінаїда Василівна Мірна.

Народилася 21 жовтня 1873 р. у м. Городні Городнянського повіту Чернігівської губернії у родині Василя Феофановича та Катерини Василівни Хільчевських. Юність Зінаїди Василівни минула у Чернігові. Під час Першої світової війни активно допомагала біженцям.

У 1917 р. обрана членкинею Української Центральної Ради, увійшла до її виконавчого комітету – Малої Ради. Разом з чоловіком – українським політиком доби Української Народної Республіки Іваном Івановичем Мірним долучилася до відродження української державності.

У 1919 р. в Камянці-Подільському засновано Національну Раду українських жінок. Очолювала її ще одна славетна чернігівка – Софія Русова. Метою об'єднання українського жіноцтва було налагодження зв'язків з іноземними жіночими товариствами, поширення знання про українську визвольну справу, опіка над українськими дітьми, полоненими, інтернованими і взагалі емігрантами, допомога установам Червоного Хреста.

В Берліні теж було засновано Філію Української Національної Жіночої Ради. Її основоположницею й головою була З. Мірна. Жінки влаштовували заходи з благодійною метою, підтримували відносини з Шведським Червоним Хрестом, який надсилав допомогу для підтримки українських біженців. Та найбільша заслуга організації – допомога українському студентству у організації студентської Спілки.

У 1923 р. родина Мірних переїхала до Праги, і Зінаїда Василівна очолила Український жіночий союз, замінивши на цій посаді Софію Русову. Ця організація у 1923 –1948 рр. реалізувала важливі гуманітарні завдання: допомагала нужденним українським емігрантам, здійснювала освітню діяльність, долучилася до поширення українського друкованого слова.

Далі слово самій Зінаїді Мірній. «*Перебування на еміграції великим тягарем лягло на українське жіноцтво… Роки йдуть, сили падають, а стоїть та сама праця перед жінкою; часто трапляється й так, що при своїй праці в хатньому господарстві жінка мусить ще й заробляти, давати лекції, шити, вишивати, переписувати, давати обіди, взагалі робити ту працю, на яку чоловіки не пішли б, але яка була необхідна для збільшення ресурсів до життя… Така праця вимагала не рідко й чотирнадцятигодинного робочого дня. Але й при таких несприятливих умовах життя українське жіноцтво на еміграції доказало багато. Воно виявило тут значний організаційний хист, а його праця на національному полі, спеціально в культурно-просвітній ділянці, дала поважний доробок. Тож фемінізм української жінки не прагне до набуття жінці що найбільше прав і привілеїв, а лише до підготування жінки до великої співпраці з чоловіком на усамостійнення й піднесення нашої нації*».

Особливо інтенсивним і довготривалим було співробітництво українського жіноцтва з міжнародною жіночою Лігою миру і свободи. В 1937 р. відбувся Всесвітній Союз Українок, до ради якого обрані з емігранток С. Русова, З. Мірна, Н. Лівицька-Холодна й Г. Чикаленко-Келлер.

У 1945 р., під час Другої світової війни, внаслідок бомбардування Праги було зруйновано будівлю Музею Визвольної Боротьби в Україні. Втрачено частину фондів, а вціліле пізніше вивезено співробітниками НКВС до СРСР. Почалися арешти, «*наступив, – за словами громадської діячки Катерини Антонович, – загальний переляк… З. Мірну викликали кілька разів і допитували. До неї приходили по ночах, і до ранку все перевертали… Часто викликали поліцію і робили довгі допити. Попри все, її помешкання лишалося центрам українського життя у Празі, на її адресу приходили всі часописи й листи для Музею Визвольної Боротьби України*».

Навесні 1950 р., після років репресій і тиску, Зінаїда Василівна відійшла від нас назавжди. Поховали громадську діячку поряд з чоловіком Іваном Мірним на Ольшансьому кладовищі у Празі.

Олена ПОТАПЕНКО,
директор Комунального закладу «Чернігівський обласний пошуковий науково-редакційний центр» обласної ради

Професор Віктор Суботін

Віктор Андрійович Суботін (1844 – 1898) відомий український лікар-гігієніст, професор. Народився 13 березня 1844 року в місті Прилуки, в родині відставного доглядача народного училища.

На відмінно закінчив пансіон Київської гімназії і вступив на медичний факультет Київського університету.

Після закінчення університету був залишений при ньому для підготовки до професорського звання. Захистивши докторську дисертацію, працював приват-доцентом кафедри гігієни університету, читав лекції студентам, займався науковою роботою. Його наукові статті зацікавили учений світ Західної Європи.

Протягом двох років стажувався й працював у кращих клініках Франції, Німеччини.

За допомогу пораненим і хворим у період Франко-Прусської війни (1870 – 1871) Суботін був нагороджений медаллю і почесним знаком Червоного Хреста.

Після повернення до Києва, працював професором кафедри гігієни, медичної поліції, а з 1884 року – деканом факультету гігієни університету.

Суботін – один з організаторів Російського товариства охорони народного здоров'я і першої в Україні самостійної кафедри гігієни. Він один з авторів науки про здоровий спосіб життя, зробив великий внесок у підготовку медичних кадрів України.

Основні праці вченого присвячені питанням гігієни праці, комунальної гігієни, епідеміології. За видатні досягнення в науці й охороні здоров'я нагороджений орденами Святої Анни і Станіслава II ступеня.

Помер Віктор Андрійович 29 вересня 1898 року.

Його наукові праці «Курс гігієни», «Основи фізіології людини», «Вживання пепсину в медичній практиці» використовуються і зараз практичній і теоретичній діяльності медичних працівників в Україні і за її межами.

Прилуцький краєзнавчий музей імені Василя Маслова

Для благоустрою Чернігова

Протягом квітня у місті проводиться місячник з благоустрою територій, парків, скверів та поліпшення санітарного стану довкілля. 6 квітня – День довкілля з прибирання міських територій. Відповідне розпорядження підписав секретар міської ради і в. о. міського голови Олександр Ломако.

Згідно з розпорядженням, комунальним підприємствам: «Деснянське», «Новозаводське», «ЖЕК-10», «ЖЕК-13», а також керуючому ОЖБК, управителям та ОСББ під час місячника з благоустрою доручено забезпечити прибирання територій та найпростіших укриттів, що перебувають на їх обслуговуванні. Очищення вулично-дорожньої мережі від сміття та ґрунтових наносів здійснюватиме КП «АТП-2528». Прибирання зелених зон, парків, скверів у центральній та історичній частині міста забезпечить КП «Зеленбуд».

Комунальному підприємству «Муніципальна варта» доручено посилити постійний контроль за виконанням «Правил благоустрою, забезпечення чистоти, порядку утримання і прибирання вуличних, дворових територій, парків, скверів та додержання тиші в громадських місцях м. Чернігова» в частині прибирання власних, прилеглих та закріплених територій за підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності.

До довічного позбавлення волі засуджено російських військових за вбивство чотирьох цивільних

За публічного обвинувачення прокурорів Прилуцької окружної прокуратури в порядку спеціального судового розгляду визнано винними двох військовослужбовців зс рф у порушенні законів та звичаїв війни, вчинених групою осіб за попередньою змовою, поєднаних з умисними вбивствами (ч. 2 ст. 28 ч. 2 ст. 438 КК України). Вироком Ічнянського районного суду їх засуджено до довічного позбавлення волі.

Прокурор у суді довів, що у березні 2022 року старший лейтенант зс рф, який обіймав посаду командира танкового взводу, та його підлеглий – сержант зс рф, командир танку, перебуваючи в селі Ольшана Прилуцького району, розстріляли з автоматичної зброї два цивільні автомобілі, які не становили для них жодної загрози. В одному з транспортних засобів двоє чоловіків везли хліб та продукти харчування жителям Ічнянської ОТГ, а в іншому – двоє жителів Ічні їхали до лікарні в місто Прилуки. У результаті розстрілу водії та пасажири загинули на місці події. Крім того, військовослужбовці зс рф заволоділи мобільними телефонами потерпілих.

Відповідно до норм міжнародного гуманітарного права, цивільні особи перебувають під захистом та не можуть бути об'єктами нападу.

Спеціальне досудове розслідування здійснювалося слідчими Прилуцького РВП ГУНП в Чернігівській області.

Знову обстріли

22 березня на Чернігівщині ворожий дрон влучив у мікроавтобус з цивільними, троє людей постраждали. Також російські агресори завдали трьох ударів керованими авіабомбами по центру міста Семенівка, поранили двох людей та зруйнували будинок культури.

Російськомовні книжки – в макулатуру

2,6 тонни російських та російськомовних книг зібрали і здали на макулатуру протягом місяця в освітньо-культурному Гончаренко-центрі. Він діє при відомому закладі – Культурно-мистецькому центрі «Інтермеццо». В основному це видання радянських часів. Виручені 10 тисяч гривень передали на закупівлю дронів для військових.

Якщо серед зданих чернігівцями книг трапляються гарні україномовні видання, насамперед наша і зарубіжна класика, ці книги передають у військовий шпиталь.

Збір книжок триває. За адресою: вул. Шевченка, 9 (Гончаренко-центр Чернігів). Приносити книжки можна з понеділка по суботу з 10:00 до 18:00. Тел. для довідок: 067 276 17 15.

У обласній бібліотеці імені Софії та Олександра Русових

Конференція «Педагогічні погляди Софії Русової та їх практичне втілення»

У бібліотеці 21 березня відбулася ця науково-практична конференція. Взяли участь науковці та освітяни з обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Ушинського, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Шевченка, дитячої розвиваючої студії «Мудрокотик»,

представники благодійної організації «Благодійний фонд імені Софії Русової», громадської організації «Центр гармонійного розвитку людини «Перлина». Ці установи були і організаторами конференції.

Прозвучали доповіді науковців: «Громадянська позиція С. Ф. Русової та педагогічні ідеї у процесі подолання викликів сьогодення» (Лариса Юда), «Реалізація педагогічних ідей Софії Русової в організації дослідницької діяльності нової української школи» (Віктор Бурнос), «Розвиток ідей С. Ф. Русової у процесі навчання та виховання сучасних дітей» (Валетина Антипець). Ганна Жара акцентувала на вихованні дітей дошкільного віку та проаналізувала сучасний погляд на них через призму ідей Софії Русової.

Директорка Ріпкинського ліцею імені Софії Русової, голова асоціації освітян імені Софії Русової Наталія Корж виступила з доповіддю «Паростки педагогічних ідей Софії Русової у формуванні особистості сучасного школяра».

Збір україномовних книжок для областей, що постраждали від російської агресії

Триває Всеукраїнський проєкт «Вільні читають українською!» – збір книжок для бібліотек фондів, створення мобільних бібліотечних куточків, поличок в укриттях у Миколаївській, Херсонській, Запорізькій, Донецькій, Луганській, Харківській та Сумській областях, які постраждали внаслідок російської агресії

Бібліотека імені Софії та Олександра Русових долучається до проєкту. Книжки можна приносити на рецепцію бібліотеки. Режим роботи: понеділок – четвер – 9:30 – 18:00, п`ятниця – вихідний; субота– неділя – 10:00 – 18:00

Тел. для довідок: 0988952893 (Viber/Telegram)

(0462) 77-51- 57 – сервісний центр.

Станом на 25 січня 2024 року під час повномасштабної війни в Україні зруйновано або пошкоджено майже 700 бібліотек, знищено понад 180 мільйонів книжок.

Зустріч творчої інтелігенції України та Бельгії

В онлайн-форматі 22 березня відбулася ця зустріч «Творчість об'єднає світ». Авторка ідеї – завідувачка відділу обласної бібліотеки Наталія Утиро. Дяка за за співпрацю – бібліотеці міста Льєж (Бельгія).

До зустрічі долучилися письменники, поети й інші представники творчої інтелігенції з України та Бельгії. Програма заходу включала читання віршів, презентації літературних творів, дискусії про сучасну літературу.

Учасники прослухали поезію Олексія Маслова, Світлани Камишної, Анни Дмитрук, Олени Мамчич (Чернігів). Бельгійський письменник Фредерік Санен зачитав свій вірш, написаний спеціально для України.Ведуча зустрічі Наталія Утиро ставила цікаві запитання. Наприкінці було проведено бліцопитування «П'ять запитань про життя», де поети могли продемонструвати свою ерудицію, гумор.

Захід був приурочений до Дня європейських авторів 25 березня в 40 країнах – учасницях програми «Креативна Європа», включно з Україною.

Європейська комісія ЄС другий рік поспіль проводить цей день з метою підсилення інтересу до читання та відкриття всього багатства європейської літератури. Єврокомісія розробила інструмент, який зробить помітною кожну бібліотеку України, яка долучиться до події. Бібліотека імені Софії та Олександра Русових пройшла реєстрацію на сайті, після чого локація бібліотеки відображається на карті Європи.

Вісті з районів і громад

Прилуки

У місті побувала делегація з Франції. Її очолював Орельян Мас, керівник проєкту підтримки місцевих органів влади Чернігівщини. Прилуки є одною з шести таких громад з підтримки відновлення та забудови. У міській раді спільно з гостями обговорено конкретні заходи допомоги місту. Зокрема, у сфері міського транспорту, житлово-комунальній. Зацікавив гостей і представлений місцевим історико-краєзнавчим музеєм проект створення в одній зі старовинних будівель Молодіжного історико-культурного центру.

Короп

Для нашої армії. У Шабалинівській школі провели благодійний концерт і ярмарок. Для наших збройних сил зібрали 44 тисячі гривень. Понад 50 тисяч гривень для ЗСУ зібрали на таких же заходах у селі Нехаївка.

Носівка

Ще один храм перейшов до Православної церкви України. Рішення вийти з УПЦ московського патріархату і перейти до ПЦУ ухвалила громада села Хотинівка на Носівщині.

Бахмач

Молодіжний центр. Він відкрився майже три місяці тому як структурний підрозділ Бахмацького міського будинку культури. Гуртує молодь для цікавих, творчих справ.

Сосниця

Переправа через Десну. Її знову відновили до Пекарівської громади підприємці-поромники Юрій Притика і Андрій Дудка. Поки що переправляють людей моторним човном. І знову готують до роботи свій пором, який пустять в дію, як тільки спаде рівень води в річці.

Варва

Кубок громади. Ці змагання з волейболу пройшли у спорткомплексі «Факел», Виступили чотири команди. Перемогла команда «Прогрес». Вона подякувала за підтримку спонсору Миколі Бойку, який допомагає і цій команді, і нашій армії.

Повідомляє Служба безпеки України

За матеріалами СБУ 15 років за гратами отримав зрадник, який «зливав» окупантам односельців – учасників АТО/ООС

За матеріалами СБУ 15 років за гратами отримав мешканець Чернігівського району, який під час окупації пішов на співпрацю з агресором.

Співробітники СБУ затримали зрадника у липні 2022 року.

Слідством встановлено, що колаборант активно допомагав окупантам виявляти місцевих мешканців з проукраїнською позицією, осіб, які мають зброю, учасників АТО/ООС, яких згодом затримували та катували російські загарбники.

При обшуку у помешканні зловмисника було знайдено та вилучено вибухову речовину (тротил).

На підставі зібраних слідчими Служби безпеки доказів суд визнав фігуранта винним за ч.2 ст. 111 (державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану) та ч.1 ст. 263 (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами) Кримінального кодексу України.

Вирок набув законної сили.

Розслідування здійснював слідчий відділ СБУ в Чернігівській області за процесуального керівництва обласної прокуратури.

За матеріалами СБУ винесено вирок російському окупанту, який знущався над сім'єю з неповнолітніми дітьми

За матеріалами СБУ суд виніс вирок військовому рф, причетному до вчинення воєнних злочинів під час тимчасового захоплення частини Чернігівської області.

Слідчі СБУ встановили, що злочин скоїв 33-річний військовослужбовець 55-ї окремої мотострілецької бригади зс рф Орлан Доржу.

У березні 2022 року він та ще двоє загарбників вдерлися до одного з домоволодінь с. Вікторівка Чернігівського району.

Погрожуючи підривом гранати, окупант вигнав зі схованки на вулицю господарів оселі та двох неповнолітніх дітей. У подальшому рашист зачинив їх у погребі.

Тривалий час сім'я з дітьми знаходилась у холодному погребі, позбавлена можливості отримати теплі речі, воду та продукти харчування.

На підставі доказів, зібраних співробітниками СБУ, суд визнав злочинця винним за ч. 1 ст. 438 (порушення законів та звичаїв війни) Кримінального кодексу України.

Йому винесено заочний вирок – 12 років позбавлення волі.

Співробітники Служби безпеки вживають комплексні заходи для притягнення його до відповідальності.

Досудове розслідування злочину військового рф здійснювали співробітники Управління СБУ у Чернігівській області за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

Філармонійний центр

Вечір з музикою Баха

Академічний симфонічний оркестр «Філармонія» на чолі із заслуженим діячем мистецтв України Миколою Сукачем та відомі українські музиканти представили на сцені центру 21 березня програму під такою назвою «Вечір з музикою Й.С. Баха».

Скрипалі – народний артист України, лауреат Шевченківської премії Анатолій Баженов, молода яскрава зірка Дарій Антонюк, піаністка, заслужена артистка України Катерина Баженова мають давню історію співпраці з оркестром «Філармонія».

Оркестр та солісти-віртуози у програмі з двох відділень виконали шедеври великого німецького композитора.

Роман Пунейко представив твори Володимира Рунчака

Баяніст Роман Пунейко 23 березня виконав на сцені філармонійного центру твори композитора Володимира Рунчака. Тур дуету композитора і виконавця нині проходить містами України при підтримці Національної Всеукраїнської музичної спілки в рамках концертної серії «Нова музика в Україні», фестивалю «День українського баяна і акордеона», конкурсу баяністів та акордеоністів «InterSvitaz accomusik» за сприяння місцевих закладів культури, зокрема, Чернігівського музичного коледжу. Твори Володимира Рунчака звучать на сценічних майданчиках Великої Британії, Німеччини, Італії, США. Крім того, він активно пропагує твори колег – сучасних українських композиторів. В авторському доробку твори для оркестру, вокально-симфонічні твори, композиції для хору, для камерних складів, для фортепіано... Окрема тема – твори для баяна і акордеона. Саме він свого часу започаткував концертну серію «Нова музика в Україні», а також заснував фестиваль «День українського баяна і акордеона».

Композиції для баяна прозвучали у концертній програмі молодого, але дуже відомого в Україні і світі баяніста Романа Пунейка. Він переможець і лауреат багатьох фестивалів та конкурсів. В його репертуарі твори світової класики, сучасних композиторів.

Пресцентр обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм

Чернігівський академічний обласний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка

Афіша квітня

4 – «П`ять пісень Полісся». 18. 00.
5 – «Гріх». 18. 00.
7 – «Бука». 12. 00.
7 – «Вірогідності». 18. 00.
11 – «За двома зайцями». 18. 00.
13 – «Війна». 18. 00.
14 – «Чарівна лампа Аладіна». 12. 00.
14 – «В. П. О».
18 – «Загадкові варіяції». 18. 00.
21 – «Сліпий». 18. 00.
25 – «Кайдашева сім`я». 18. 00.
27 – «Вірогідності». 18. 00.
28 – «Подорож до країни Мрій, або Велосипед з червоними колесами». 12. 00.
28 – «Чарлі Гордон – ідіот», 18. 00.

Вистава «За двома зайцями».

Прилуччина літературна

Ніна ТКАЧЕНКО

про ...ПОЕЗІЮ

Щось таке неймовірно весняне
і святкове, і незбагненне
у розчулене серце гляне –
та й не схоче піти від мене.

Щось таке неможливе й жадане
(без гріха, покаяння, спокути !)
серед буднів обвальних застане –
та й не схоче мене минути.

Щось таке невідступне й незнане,
необачно сміливе й пророче,
залікує невидимі рани –
і забути мене не схоче!!

* * *

Найтеплішого спогаду хвиля
докотилася до весни.
Гиля, гусоньки, гиля, гиля,
хто сказав вам, що світ тісний?

Що з з маленького цього озерця
не судилось набрать висоти...
Що печаль залягла біля серця
і тремтить, і тремтить, і тремтить...

Що на воду упали тіні
і розмила вона береги...
Що.далекий хтось і осінній
не такий уже дорогий?..

* * *

Від сліпучого світла
не лишилося й сліду.
Є лише сліпота
недолюблених днів.

Березневі дощі
заступили пів світу
і посіяли сум –
щоб вродив, щоб доспів...

Я по ньому іду
у чуже рівнодення.
І столочені мрії
затуляю від бід.

Шлях незнаний такий –
від сльози до ...натхнення.
Та незраджена пам'ять –
найнадійніший гід!

Ніна ГОРБАНЬ

* * *

Знайомий шлях, півонієва повінь,
Парад лелек у травні на стовпах...
Лечу в село... ні – за село...
на сповідь
До Катерин, Одарок і Домах.

Захусткували їх бузки й тополі,
Вросли повічно в руки мозолі.
Над ними хмари... – може, їхні
долі? –
І вічна твердь засохлої землі.

У сорочках з простого недобілу
Минула молодість. Немає
вороття...
Несу я душу – зрілу і зболілу –
За їхнє непроспіване життя.

Десь в барвінкАх – мої Йовдоха
й Ганна
Стрічкують рушники їх
на хрестах...
Така вже не святкова ця осанна.
... Для них цвітуть волошки
у житах.

* * *

Відпустіть мене, мамо, під дощ...
Під травневу непрохану зливу,
Коли липне трава до підошв,
Я шукатиму правди краплину.
–
Щоб була вона, як колінкор
Чистий-чистий, ніде не зім'ятий,
І криштальна, як слово «любов»,
І безцінна, як сніп біля хати.

Щоб цілющою крапля була –
Могла віру зневіреним дати,
І така – як пролита сльоза,
Яку ронять від щастя й утрати.

Не судилось під зливу піти –
Мати втримала і не пустила:
– Ти по правді, дитино, живи!
Твоя правда і дасть тобі крила.

Травень 2023

Світлана КОРОБОВА

Не своя

Новела

Вона – мрійниця, натура зі своєрідним, навіть епатажним, смаком. Він – протилежність. Приземлений, ніколи не розумів її захоплення якоюсь, наприклад, незвичайною хмаркою чи то химерним корчем, що нагадував казкового героя. «Ой, Федю, дивись, яка краса!» – смикала вона його за руку, вказуючи на чудовий краєвид. «І що там такого? Дерева, кущі, хати...» – відповідав, аж навіть з якоюсь дратівливістю.

Їй завжди хотілося зробити чи купити щось красиве і просто, дивлячись на річ, сидіти і милуватися нею.

Одного разу вона вийшла у двір і, охопивши поглядом всю його сірість, вирішила: перефарбую, що тільки можна, а доріжку засаджу травою.

Все і почалося зі стежки, яка вела від хвіртки до хати. Іра накопала трави з корінням і, риючи для кожного кущика ямки, почала засаджувати стежку, яка відразу зазеленіла і порадувала своєю свіжістю.

«Добре, що Федя на роботі, а то б не дозволив нічого подібного зробити. Точно кричав би зараз на увесь куток. А так прийде, подивиться, і, можливо, йому сподобається, то він і промовчить», – подумала жінка, дивлячись з насолодою на результат своєї роботи.

Вона навіть пройшлась по траві босоніж і відчула, як цей шовк ніжно лоскоче її ноги. Задоволена, пішла по двору і почала фантазувати далі: оце зміню, оце перефарбую... Фарба у сараї була і червона, і біла, і зелена. «Те, що треба!» – подумала Іра і схопила у руку пензлик.

День був чудовий, теплий, сонячний, немов замовлений у Бога для творчості. Жінка розфарбувала лавочку у колір веселки. Помилувалась, тримаючи пензлик, з якого стекла і капнула на якийсь камінчик краплина фарби. Іра глянула вниз – камінець набув іншого вигляду. «А що як...», – промайнула у її голові нова ідея. Іра розмалювала кожен камінчик у дворі.

До вечора сірий двір перетворився у «фарбованого лиса». Він так хитро посміхався, він так заманював сусідів, що ті з цікавістю заглядали у щілинки паркану.

Іра ледь встигла дофарбувати останній камінчик, як у двір зайшов чоловік. День непомітно промайнув, і той повернувся з роботи. Відчинив хвіртку і, зробивши крок у двір, потонув у зелені стежки. Постояв, кілька секунд його очі затрималися на цій ковдрі, що розстелилася у незвичному для неї місці, а потім пішов далі. Він проходив повз різнокольорові камінці, повз веселкову лавку, і його очі ставали все ширшими і ширшими. Але коли він побачив свою дружину, розмальовану не гірше, ніж двір, то його очиська не витримали такого навантаження і ... вискочили з орбіт. «Ти що наробилааааа?» – закричав він таким страшним голосом, що сусідський кіт перелетів в одну мить через паркан. «Ти що наробила?» – аж засичав він, підходячи все ближче і ближче до Іри. «Я... Я... Я наробила... красу», – тремтячим голосом ледве промовила вона. «Красу? Це краса? Та це... Це чортзна- що!» – страшним голосом ревів Федір.

Він штурляв ногою це різнобарв'я, він бігав по двору і кричав, як навіжений.

І тут Іра зрозуміла: це ЙОГО двір, це ЙОГО лавка, це ЙОГО камінці. А вона, Іра, ЙОГО власність. Сльоза скотилася по її щоці і впала на розмальований камінчик. Він був такий красивий, веселий, але НЕ ЇЇ...

Дебют поетки у прозі

Корисні поради

Догляд за каструлями і сковорідками

Зберігання. Не слід ставити посуд один на одного при зберіганні. Якщо іншого виходу немає, то слід покласти між ними рушники, щоб зберегти поверхню без пошкоджень.

Ополіскування. Після миття не варто ополіскувати посуд холодною водою. Не варто також мити надто гарячою водою каструлі: це може пошкодити матеріал та залишити плями на поверхні.

Замочування. Перед миттям посуд краще на півгодини замочити у воді. Це допоможе швидше вимити поверхню та не пошкодити в момент тертя, коли треба очистити залишки їжі.

Миючі засоби. Їх краще готувати самостійно із натуральних засобів. Наприклад, добре впорається із забрудненнями звичайний білий оцет. Його потрібно розвести у воді у пропорції 1 до 6. Відразу після процедури треба промити посуд чистою водою.

Сушіння. Не варто залишати каструлі та сковорідки мокрими. Після миття їх слід протерти рушником, щоб поверхня залишалася блискучою.

Наша газета – на сайті в Інтернеті

Вже кілька років існує в Інтернеті сайт нашої газети «Світ-інфо». На цьому ж сайті розміщуються і всі номери нашого дочірнього видання – обласної літературно-мистецької газети «Струна». На сайті є всі номери обох газет за всі роки їх видання: «Світ-інфо» – за понад 12 років, «Струна» – за понад три роки. Всі публікації й ілюстрації можете легко скопіювати.

Адреса сайту: http://svit11.wordpress.com.

Чернігівський культурно-мистецький центр «Інтермеццо»

14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 9, тел (063) 236-18-03
http://intermezzo.org.ua. e-mail: kmc.intermezzo@gmail.com
ICQ: 605-110-856

Послуги: в продажу книги, музика, мистецтво, сувеніри, канцтовари, а також туризм, екскурсії, проведення презентацій, прес-конференцій, творчі зустрічі, кава, зручності.

Чернігівська міська організація Суспільної служби Світового конгресу українців

Види послуг: соціальний патронаж, видавнича діяльність, сприяння вихованню дітей, відродженню духовних і національних традицій. Вул. Шевченка, 9. **Тел. (063) 236-18-03.**

Газета виходить за сприяння Товариства Української Мови (США). Голова Товариства – професор Віра Боднарук.

Світ-інфо **Чернігівська обласна інформаційно-аналітична газета.**

Зареєстрована у Головному управлінні юстиції Чернігівської області.
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ЧГ № 501-150 Р від 26 жовтня 2011 року.

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією редакції. Автори публікацій несуть відповідальність за їх достовірність.
Видрукувано у ПАТ «ПВК «Десна» (м. Чернігів, проспект Перемоги, 62). Тираж — 1000.

Засновник і редактор — Петро АНТОНЕНКО.
Поштова адреса газети: 14000, Чернігів, вул. Шевченка, 9, КМЦ «Інтермеццо». Ел. адреса: antonpetro@meta.ua і antonpetro@ukr.net
Сайт газети: http://svit11.wordpress.com